

Βυζαντινή Ιστορία Ι (324-1081)

Ενότητα 10: Οι απώλειες και τα επιτεύγματα του Βυζαντίου
κατά τον 9ο αι.

Λεβενιώτης Γεώργιος
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Φιλοσοφική Σχολή
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας
Ανοικτά ακαδημαϊκά μαθήματα (AUn Open Courses)

Μάθημα IBY 601 :
Βυζαντινή Ιστορία I (324-1081)

Φωτογραφία :

<http://www.aeof.fr/site/532/sainte-sophie-%28hagia-sophia%29-de-constantinople.htm>

Διδάσκων :

Γεώργιος Α. Λεβενιώτης

© 2015

Μάθημα 10^ο:

Οι απώλειες και τα επιτεύγματα του Βυζαντίου κατά τον 9^ο αι.

- *Οι πηγές για τον 9^ο αι.*
 - *Αυτοκράτορες και δυναστείες της περιόδου*
 - *Χάρτες και σημαντικότερες εξελίξεις - γεγονότα της περιόδου*
- *Ο Φράγκος ηγεμόνας Καρλομάγνος και η έριδα για τον αυτοκρατορικό τίτλο με το Βυζάντιο*
 - *Η βουλγαρική απειλή επί χάνου Κρούμου στις αρχές του 9^{ου} αι.*
 - *Οι μεταρρυθμίσεις («κακώσεις») του αυτοκράτορα Νικηφόρου Α΄ (802-811)*
- *Η αραβική επέκταση στη Μεσόγειο (απώλεια Κρήτης, Σικελίας) και η καταστροφή του Αμορίου*
 - *Η 6^η χρονική φάση (ca. 815-842) και το οριστικό τέλος της Εικονομαχίας (843)*
- *Κύριλλος και Μεθόδιος: Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων και των Βουλγάρων επί Μιχαήλ Β΄*
 - *Ο λόγιος πατριάρχης Φώτιος και το λεγόμενο «Φωτίειον σχίσμα»*
- *Ο Βασίλειος Α΄ και η αιματηρή άνοδος της Μακεδονικής δυναστείας (867)*

Επισημάνσεις περί πνευματικών δικαιωμάτων

Οι περισσότεροι χάρτες που περιλαμβάνονται στις κάρτες / διαφάνειες των μαθημάτων / παρουσιάσεων προέρχονται από τρίτες πηγές

Όπου ήταν δυνατόν, δηλώνονται πάντοτε η προέλευση και τα πνευματικά δικαιώματα (copyrights) της εκάστοτε εικόνας

Ορισμένοι χάρτες έχουν υποστεί μικρή ή μεγαλύτερη επεξεργασία ή περιέχουν επιπρόσθετες πληροφορίες για την ευκολότερη κατανόησή τους από τους θεατές και χρήστες των συγκεκριμένων παρουσιάσεων

Οι περισσότερες αναπαραστάσεις της μεσαιωνικής Κωνσταντινούπολης προέρχονται από το εξαιρετικό πρόγραμμα **BYZANTIUM 1200** του κ. Tayfun Öner (©), τον οποίο και ευχαριστώ θερμά για την άδεια χρησιμοποίησης ορισμένων εικόνων (βλ. <http://www.byzantium1200.com/>)

Τα κείμενα των καρτών προέρχονται από τον διδάσκοντα του μαθήματος *IBY 601*, Λέκτορα Γεώργιο Α. Λεβενιώτη (©). Για τη συγγραφή τους έχει χρησιμοποιηθεί κυρίως η ειδική ελληνική και διεθνής βιβλιογραφία που παρατίθεται στην «Εισαγωγή»

Όπου έχουν χρησιμοποιηθεί αυτούσια αποσπάσματα από μελέτες τρίτων ερευνητών, πραγματοποιείται σχετική παραπομπή / επισήμανση

IBY 601 - Πίνακας μαθημάτων

- **Μάθημα 1^ο** : Εισαγωγή - Προβλήματα, συντελεστές και είδη πηγών της βυζαντινής ιστορίας
- **Μάθημα 2^ο** : Περίγραμμα ιστορικών εξελίξεων - Η Βυζαντινή αυτοκρατορία από τον 4^ο έως τον 11^ο αι.
- **Μάθημα 3^ο** : Από την παλαιά στη δεύτερη Ρώμη (= Κων/πολη) - Ο μετασχηματισμός της ύστερης Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας (τέλη 3^{ου} - αρχές 4^{ου} αι.) και η απαρχή της λεγόμενης «πρώιμης βυζαντινής περιόδου»
- **Μάθημα 4^ο** : Η περίοδος διαμόρφωσης του βυζαντινού κόσμου και η επικράτηση του χριστιανισμού (4^{ος} αι.)
- **Μάθημα 5^ο** : Η νέα αυτοκρατορία της Ρωμανίας (= Βυζαντινής αυτοκρατορίας) (5^{ος} αι.)
- **Μάθημα 6^ο** : Ο «αιώνας του Ιουστινιανού Α΄» και η μερική ανάκτηση της πρώην ρωμαϊκής Δύσης (6^{ος} αι.)
- **Μάθημα 7^ο** : Από την ύστερη αρχαιότητα στους μεσαιωνικούς χρόνους - Η μετάβαση από την «πρώιμη» στη «μέση βυζαντινή περίοδο» (α΄ μισό - μέσα 7^{ου} αι.)
- **Μάθημα 8^ο** : Το Βυζάντιο σε άμυνα : Οι Άραβες και η πτώση της ελληνορωμαϊκής Ανατολής - Σλάβοι και Βούλγαροι στη Χερσόνησο του Αίμου (7^{ος} - 8^{ος} αι.)
- **Μάθημα 9^ο** : Ένα νέο κράτος και μία νέα κοινωνία κατά τους λεγόμενους «σκοτεινούς αιώνες» (8^{ος} - 9^{ος} αι.)
- **Μάθημα 10^ο** : Οι απώλειες και τα επιτεύγματα του Βυζαντίου κατά τον 9^ο αι.
- **Μάθημα 11^ο** : Η ανάκαμψη του Βυζαντίου κατά το 10^ο αι. και η λεγόμενη «βυζαντινή εποποιία»
- **Μάθημα 12^ο** : Η βυζαντινή αντίφαση κατά τον 11^ο αι. - Από την ισχύ στην κατάρρευση
- **Μάθημα 13^ο** : Ανασκόπηση, συμπεράσματα, συζήτηση και οδηγίες για τις εξετάσεις

Λέξεις - κλειδιά 10^{ου} μαθήματος

- 9^{ος} αιώνας
- Αίρεση
- Αμόριον
- Αμορίου δυναστεία ή Φρυγική
- Ανατολικό σύνορο
- Απόστολοι Σλάβων
- Απώλειες
- Άραβες
- Αυτοκράτορες
- Βαλκάνια / Χερσόνησος Αίμου
- Βάρδας
- Βασίλειος Α΄
- Βουλγαρία / Βούλγαροι
- Βυζάντιο / Βυζαντινή αυτοκρατορία
- Γλαγολιτικό αλφάβητο
- Δυναστείες
- Εικονομαχία
- Ειρήνη Αθηναία
- Εκχριστιανισμός
- Εμιράτο Μελιτηνής
- Επιτεύγματα
- Θέματα
- Θεοδώρα
- Θεόφιλος
- Θωμάς Σλάβος
- Ιταλία
- Κακώσεις
- Κρούμος χάνος Βουλγάρων
- Κυριακή Ορθοδοξίας
- Κυριλλικό αλφάβητο
- Κύριλλος - Κωνσταντίνος
- Λαλακάοντα ποταμού μάχη
- Λέων Ε΄ «Αρμένιος»
- Μακεδονική δυναστεία
- Μάχη
- Μεθόδιος
- Μεταρρυθμίσεις
- Μέτρα
- Μικρά Ασία
- Μιχαήλ Β΄
- Μιχαήλ Γ΄
- Μιχαήλ Α΄ Ραγκαβές
- Μοραβία
- Νάσαρ
- Νικήτας Ωρούφας
- Νικηφόρος Α΄
- Παυλικιανοί
- Πετρωνάς
- Πηγές
- Σλαβικά φύλα
- Σλάβοι
- Σύνοδος
- Φωτίειον σχίσμα
- Φώτιος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Πηγές για τον 9^ο αι.

Πηγές για τον 9^ο αι.

- **Θεοφάνης, Χρονογραφία** (μέχρι το 813)
- **Ανωνύμου, Διήγησις περί Λέοντος του Αρμενίου**
- **Γεώργιος Μοναχός, Χρονικόν σύντομον από κτίσεως κόσμου** (έως το 842)
- **Συνεχιστής Γεωργίου Μοναχού, Χρονογραφία**
- **Συμεών Μάγιστρος, Χρονογραφία από κτίσεως κόσμου**
(σε διάφορες παραλλαγές, φθάνει ως το 948)
- **Ψευδο-Συμεών, Παγκόσμιον χρονικόν**
(σμπίλημα που ιστορεί από κτίσεως κόσμου ως το 963)

Πηγές για τον 9^ο αι.

- **Ιωσήφ Γενέσιος** (10^{ος} αι.), **Βασιλειών ιστορία** (813-886)
(γόνος επιφανούς οικογένειας της Κων/πολης, αφιέρωσε το έργο του στον Πορφυρογέννητο)
- **Λέων Στ΄**, **Λόγος επιτάφιος** (887)
- **Ιωάννης Σκυλίτζης** (11^{ος}-12^{ος} αι.), **Σύνοψις ιστοριών** (811-1057)
- **Γεώργιος Κεδρηνός**, **Σύνοψις ιστοριών** (απρόσωπο συμπίλημα)
- **Ιωάννης Ζωναράς** (12^{ος} αι.), **Επιτομή ιστοριών**
(Δημιουργία Κόσμου - τέλος βασιλείας Αλέξιου Α΄)

Πηγές για τον 9^ο αι.

- **Πρωτοβουλγαρικές επιγραφές** (γραμμένες στην ελληνική με παλαιοβουλγαρικά στοιχεία, έχουν αφελές ύφος αλλά δίνουν στοιχεία για κρατική οργάνωση, στρατιωτικούς θεσμούς, κτίσματα, σχέσεις και επιδράσεις από Βυζάντιο, γλώσσα των Πρωτοβουλγάρων).
- **Συγγράμματα πατριαρχών Κων/πόλεως** (Ταρασίου, Νικηφόρου, Φωτίου) και **ηγουμένου μονής Στουδίου Θεοδώρου**.
- **Αλληλογραφία παπών και δυτικών ηγεμόνων** με τη βυζ. κρατική και εκκλησιαστική ηγεσία.
- **Αλληλογραφία πατριάρχου Κων/πόλεως Φωτίου** με τον αυτοκράτορα Βασίλειο Α΄ και τον πρώτο χριστιανό ηγεμόνα της Βουλγαρίας Βορίση / Μιχαήλ .

Τα κείμενα αυτά συμβάλλουν στη γνώση των πολιτικών, εκκλησιαστικών και θεολογικών θεμάτων, όπως η **β΄ εικονομαχική περίοδος**, η **αίρεση των Παυλικιανών**, το **ιεραποστολικό έργο στις σλαβικές χώρες - περιοχές** και οι **σχέσεις του Οικουμενικού πατριαρχείου με τη δυτική Εκκλησία**.

Πηγές για τον 9^ο αι.

- **Βίοι εκκλησιαστικών προσωπικοτήτων και μελών της αυτοκρατορικής οικογένειας** (πατριάρχου Κων/πόλεως Νικηφόρου, Μεθοδίου, Ιγνατίου, ηγουμένου Πλάτωνος, Θεοδώρου Στουδίτου, Γεωργίου Αμάστριδος, Θεοφάνους, Γρηγορίου Δεκαπολίτου, ηγουμένου Ιωαννικίου, Θεοφάνους και Θεοδώρου «γραπτών», πατριάρχου Αντωνίου, Θεοδώρας εξ Αιγίνης, Μαρίας της Νέας, πατριάρχου Ιγνατίου, Φωτίου και Ευθυμίου κ.ά.)
- Διαφωτίζουν την εξέλιξη των σύγχρονων εκκλησιαστικών γεγονότων και την διαμόρφωση των οικονομικών και κοινωνικών σχέσεων στη βυζαντινή ύπαιθρο, τα πολιτικά γεγονότα, δημογραφικές μεταβολές, μετακινήσεις πληθυσμών, ξένες επιδρομές κλπ.

Πηγές για τον 9^ο αι.

- **Εις τον Βασίλειο βασιλέα** (έμμετρο εγκώμιο ανώνυμου συγγραφέα)
- **Ιστορημένοι χειρόγραφοι κώδικες** (με μικρογραφίες, π.χ. ο κώδικας του Ιω. Σκυλίτζη)

(για τη γνώση της αυλικής ζωής, της διεξαγωγής του πολέμου, του εκκλησιαστικού βίου)
- **Αρχαιολογικά ευρήματα** (σφραγίδες, νομίσματα, επιγραφές κλπ.)

Πηγές για τον 9^ο αι. - Νομοθετικά έργα Βασιλείου Α΄ (867-886)

- **Πρόχειρος Νόμος** ή **Ανακάθαρσις των παλαιών νόμων**, ca. 872

Κωδικοποιητικό έργο 60 βιβλίων από νομομαθείς του Βασιλείου το οποίο περιείχε την ισχύουσα νομοθεσία αλλά και έναν ευσύνοπτο κώδικα, αφορούσε τους σπουδαιότερους θεσμούς ενοχικού, οικογενειακού, ποινικού και δικαίου προσωπικότητας, στόχευε στην αντικατάσταση της **Εκλογής** του **Λέοντος Γ΄** και την επάνοδο στην ιουστινιάνεια νομοθεσία.

- **Εισαγωγή** (ή **Επαναγωγή του νόμου**), ca. 879-886

Ο κώδικας αποδίδεται στον πατριάρχη **Φώτιο** και επαναλαμβάνει με τροποποιήσεις τον **Πρόχειρο Νόμο**, σχεδιάσθηκε ως εισαγωγικός νόμος σε 40 τίτλους για τη μεγάλη κωδικοποιητική συλλογή των «τεσσαράκοντα βιβλίων». Ο Φώτιος προτάσσει εδώ τίτλους για σχέσεις Εκκλησίας - Πολιτείας και κανόνες χρηστής διοίκησης. Μάλλον δεν εφαρμόστηκε ποτέ.

Πηγές για τον 9^ο αι. - Νομοθετικά έργα Λέοντος Στ' (886-912)

- **Βασιλικά**

Δημοσιεύθηκαν επί Λέοντος Στ', πρωτεργάτες του έργου ο **Στυλιανός Ζαούτζης** και ο πρωτοσπαθάριος **Συμβάτιος**. Προσαρμόζουν στα ελληνικά και συμπληρώνουν τα κενά της ιουστινιάνειας νομοθεσίας σε ένα πιο εύχρηστο έργο 60 βιβλίων. Το ευρετήριό τους ονομάζεται «**Τιπούκειτος**».

- **Αι των νόμων επανορθωτικάί ανακαθάρσεις**

Συλλογή 113 *Νεαρών* των Λέοντος Στ' που αποτελούσαν μεμονωμένα νομοθετήματα αλλά συγκεντρώθηκαν στη λεγόμενη «**Μονόβιβλο**».

- **Επαρχικόν βιβλίον Λέοντος του σοφού**, ca. 911/12

Συλλογή διατάξεων για τη ρύθμιση της αστικής οικονομίας και την επίβλεψη από τα αρμόδια όργανα των συντεχνιακών οργανώσεων στην πρωτεύουσα.

[Τα έργα του **Κωνσταντίνου Ζ' Πορφυρογέννητου** θα αναφερθούν στις πηγές του 10^{ου} αι.]

***Βυζαντινοί αυτοκράτορες και δυναστείες
κατά τον 9^ο αι.***

Συριακή ή δυναστεία Ισαύρων (717 - 802)

διάδοχοι Συριακής δυναστείας (802 - 820)

Φρυγική δυναστεία ή δυναστεία του Αμορίου (820 - 867)

Συριακή ή δυναστεία Ισαύρων (717-802)

- Λέων Γ΄ (717-741)
- Κωνσταντίνος Ε΄ (741-775)
ανταπαιτητής Αρτάβασδος (742-743)
- Λέων Δ΄ (775-780)
- Κωνσταντίνος Στ΄ & Ειρήνη (780-790)
- Κωνσταντίνος Στ΄ (790-797)
- Ειρήνη (797-802)

διάδοχοι Συριακής δυναστείας (802-820)

- Νικηφόρος Α΄ (802-811)
- Σταυράκιος (811)
- Μιχαήλ Α΄ Ραγκαβές (811-813)
- Λέων Ε΄ «Αρμένιος» (813-820)

δυναστεία Αμορίου ή Φρυγική (820-867)

- Μιχαήλ Β΄ (820-829)
- Θεόφιλος (829-842)
- Μιχαήλ Γ΄ (842-867)

Μακεδονική δυναστεία (867 -1057)

- Βασίλειος Α΄ «Μακεδών» (867-886)
- Λέων Στ΄ «Σοφός» (886-912)
- Αλέξανδρος (912-913)
- Κων/νος Ζ΄ «Πορφυρογέννητος» (913-920, υπό επιτροπεία)
- Ρωμανός Α΄ «Λακαπηνός» (920-944)
- Κων/νος Ζ΄ «Πορφυρογέννητος» (944-959)
- Ρωμανός Β΄ (959-963)
- Νικηφόρος Β΄ Φωκάς (963-969)
- Ιωάννης Α΄ «Τζιμισκής» (969-976)
- Βασίλειος Β΄ & Κωνσταντίνος Η΄ (976-1025)
- Κωνσταντίνος Η΄ (1025-1028)
- Ρωμανός Γ΄ Αργυρός (1028-1034)
- Μιχαήλ Δ΄ «Παφλαγόνας» (1034-1041)
- Μιχαήλ Ε΄ «Καλαφάτης» (1041-1042)
- Ζωή «Πορφυρογέννητη» & Θεοδώρα (1042)
- Κωνσταντίνος Θ΄ Μονομάχος (1042-1055)
- Θεοδώρα (1055-1056)
- Μιχαήλ Στ΄ «Στρατιωτικός» (1056-1057)

Νόμισμα του **Νικηφόρου Α΄ (802-811)**

και φόλλις όπου εικονίζεται και ο γιος του **Σταυράκιος**

Ο αυτοκράτωρ **Νικηφόρος Α΄**
ως αιχμάλωτος έναντι του
Βούλγαρου χάνου **Κρούμου**

Μικρογραφία χειρογράφου κώδικα
Κωνσταντίνου Μανασσή
Ρώμη, Βιβλιοθήκη Βατικανού

Νόμισμα του **Μιχαήλ Α΄ Ραγκαβέ** (811-813)

Εικονίζεται και ο γιος του **Θεοφύλακτος**, για τον οποίο είχαν γίνει διαπραγματεύσεις για γάμο του με κόρη του Φράγκου ηγεμόνα **Καρλομάγνου**

Νόμισμα του **Λέοντος Ε΄ (813-820)**

Επί της βασιλείας του ξεκινά η
β΄ χρονική φάση της Εικονομαχίας (813-842)
που τερματίστηκε το 843

Μεταγενέστερο
ψηφιδωτό από τη
Νέα Μονή της Χίου
(11^{ος} αι.) που
απεικονίζει τον όσιο
Θεόδωρο Στουδίτη,
ηγούμενο της μονής
του Στουδίου και
πρωταγωνιστή της
εικονολατρικής
παράταξης

Νόμισμα και φόλλις (νομισματοκοπέιου Συρακουσών)

του **Μιχαήλ Β΄ (820-829),**

ιδρυτή της δυναστείας του Αμορίου (829-867)

(Κατά την περίοδο της αρχής του άρχισε η προοδευτική απώλεια της Σικελίας για το Βυζάντιο)

πάνω: νομίσματα του **Θεοφίλου (829-842)**

κάτω: νόμισμα του Θεοφίλου
με παράσταση των **Μιχαήλ Β'** και **Κων/νου** στον οπισθότυπο

Νόμισμα του **Θεοφίλου** με την επιγραφή

«CYRIE βοΗΘΗ ΤΟ ΣΟ ΔΟΥΛΟ»

(ca. 829/30)

Σόλιδοι του **Θεοφίλου (829-842)**

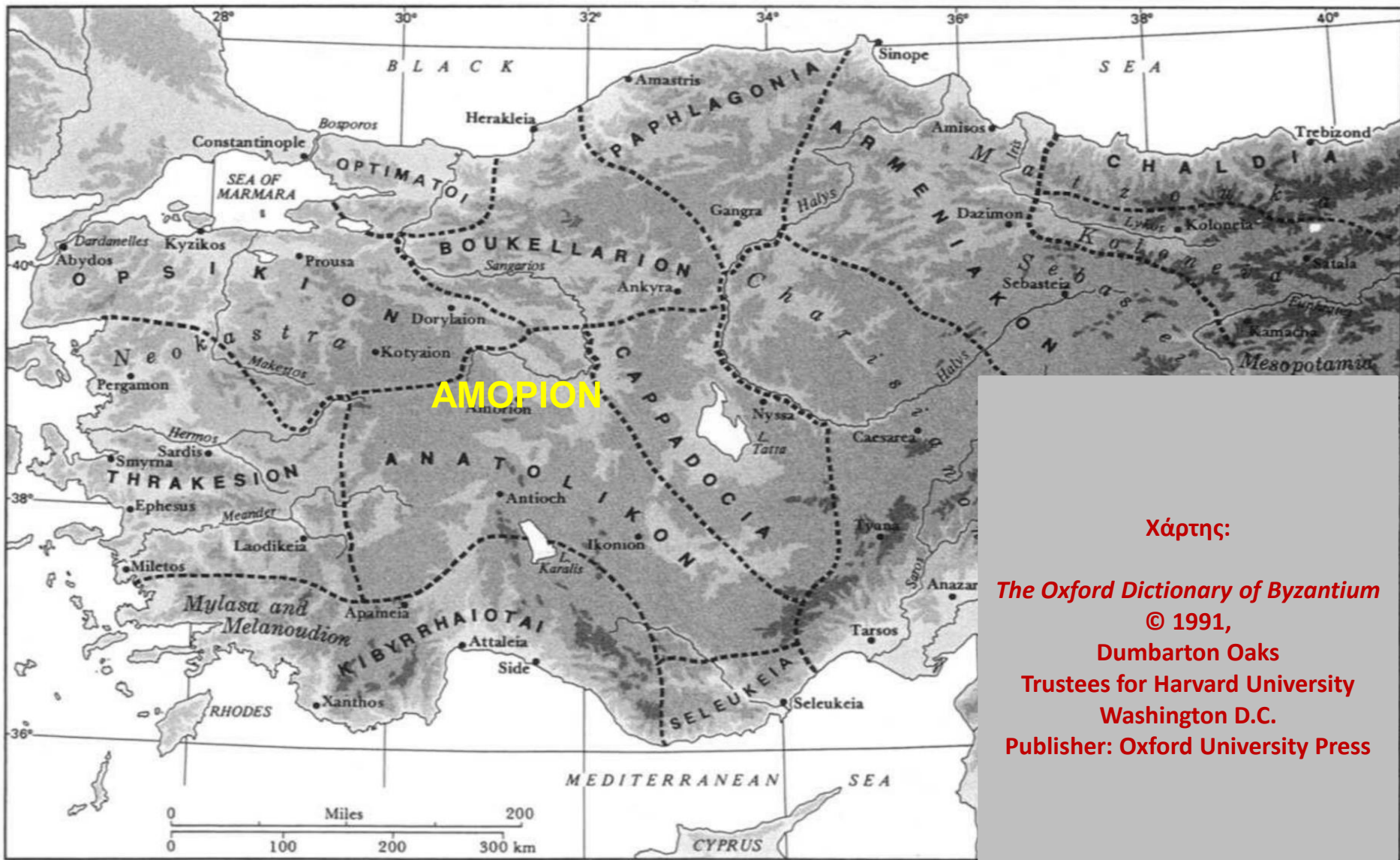
από το νομισματοκοπείο Συρακουσών

Φόλλεις νέου τύπου, για την εποχή τους, που κόπηκαν για τον εορτασμό των αρχικών νικών του **Θεοφίλου** επί των Αράβων (στον οπισθότυπο η επιγραφή «+**ΘΕΟΦΙΛΕ ΑΥΓΟΥΣΤΕ ΣΥ ΝΙΚΑΣ**»)

Η βασιλεία του **Θεοφίλου** ωστόσο στιγματίστηκε τελικά με την κατάληψη και καταστροφή από τον χαλίφη **Αλ-Μουτασίμ** του ακμάζοντος λίκνου της τότε αυτοκρατορικής δυναστείας, του **Αμορίου** (838)

Χάρτης:

The Oxford Dictionary of Byzantium
 © 1991,
 Dumbarton Oaks
 Trustees for Harvard University
 Washington D.C.
 Publisher: Oxford University Press

ΤΟ ΑΜΟΡΙΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ ΠΕΡΙΠΟΥ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 9^{ΟΥ} - ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 10^{ΟΥ} αΙ.

Ο Θεόφιλος σε μικρογραφίες του χειρογράφου κώδικα του Ιωάννη Σκυλίτζη

Νόμισμα με την **Θεοδώρα**
και τους **Μιχαήλ Γ' - Θέκλα**
στον οπισθότυπο
(ca. 842/43)

Νόμισμα με την **Θεοδώρα**
στον εμπροσθότυπο

Νόμισμα του **Μιχαήλ Γ' (842-867)**

***Χάρτες και σημαντικότερες εξελίξεις
κατά την περίοδο 802-867***

Η διεθνής εδαφική κατάσταση γύρω στο έτος 800

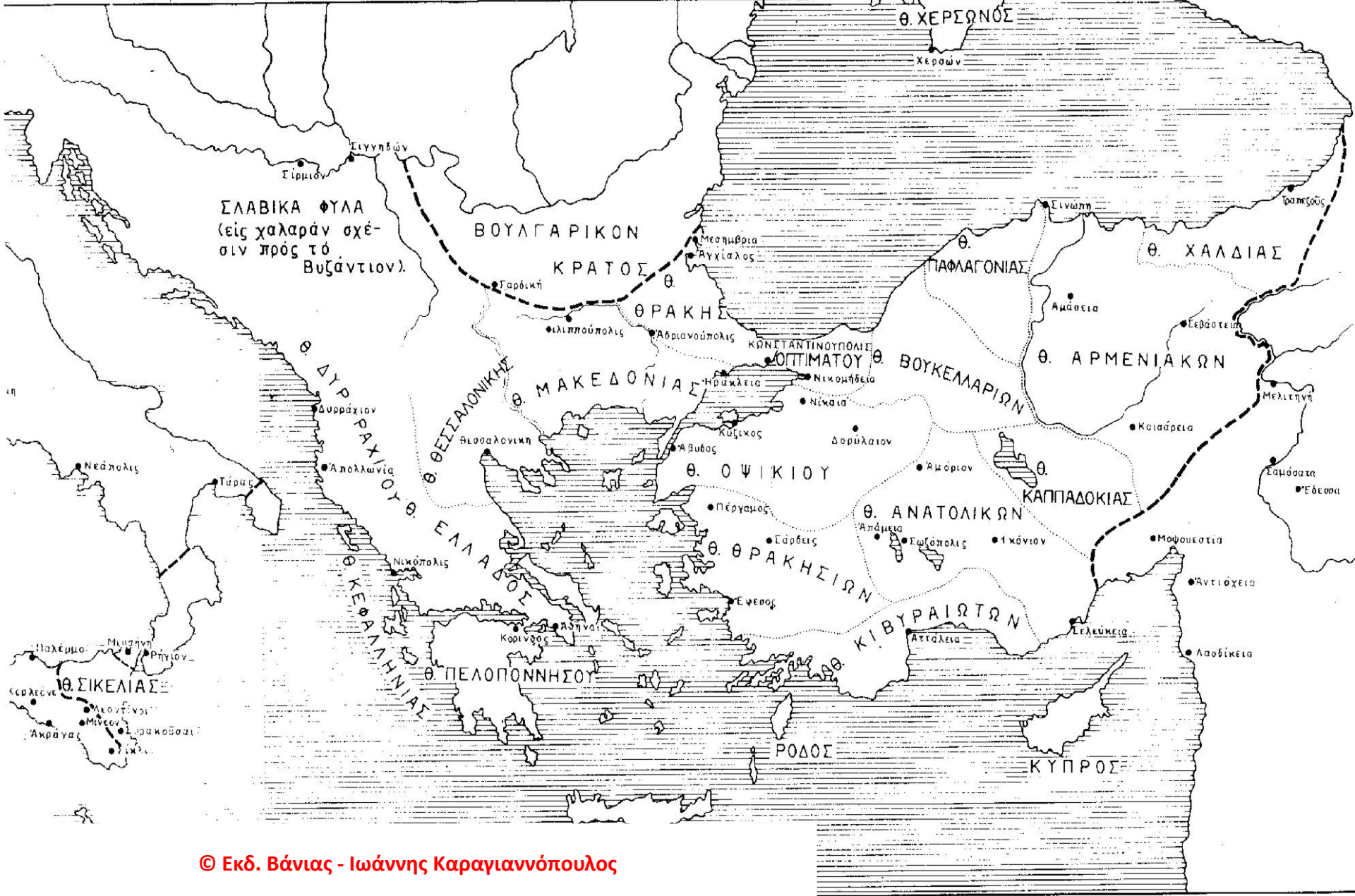
Η Βυζαντινή αυτοκρατορία, το Αραβικό χαλιφάτο, το εμιράτο της Κόρδοβας, το ισχυρότατο Φραγκικό βασίλειο, το Βουλγαρικό χανάτο και το Χαζαρικό χανάτο

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία και οι γείτονές της γύρω στο έτος 800

Η υποτιθέμενη έκταση της αυτοκρατορίας γύρω στο έτος 814

ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 9^{ου} αι.

Ο γεωγραφικός χώρος των βυζαντινο- βουλγαρικών αντιπαραθέσεων

Ο γεωγραφικός χώρος των βυζαντινο- βουλγαρικών αντιπαραθέσεων

Ιστορία του ελληνικού
έθνους, Τόμος Η΄
© Εκδοτική Αθηνών

Σημαντικότερες εξελίξεις περιόδου 802-867

- Μετά την επιτυχή αντιμετώπιση των **Βουλγάρων** από τον στρατηλάτη αυτοκράτορα **Κωνσταντίνο Ε΄ (741-775)** ακολούθησε μεγάλη ισχυροποίηση των **Βουλγάρων** στα τέλη του 8^{ου} - αρχές του 9^{ου} αι. επί **χάνου Κρούμου**. Οι Βούλγαροι προξένησαν ισχυρότατα πλήγματα στη βυζαντινή πλευρά (π.χ. στις **Μαρκέλλες** το 792, στη **Σαρδική** το 809, στη **Βερσινικία** το 813) με αποκορύφωμα την συντριπτική ήττα και τον θάνατο του αυτοκράτορα **Νικηφόρου Α΄ (802-811)** στις **κλεισούρες του Αίμου** το 811.
- Προσπάθεια εσωτερικών μεταρρυθμίσεων επί αυτοκράτορα **Νικηφόρου Α΄**, οι οποίες αποκαλούνται «**κακώσεις**» από τον εχθρικό χρονογράφο, εικονολάτρη ηγούμενο και μοναχό **Θεοφάνη**.

Σημαντικότερες εξελίξεις περιόδου 802-867

- Διπλωματική αντιπαλότητα με τους **Φράγκους**, μετά την ισχυροποίηση των τελευταίων και την αυτοκρατορική στέψη του **Καρλομάγνου (800)** στη **Ρώμη** από τον πάπα, για τη χρήση του τίτλου **αυτοκράτωρ Ρωμαίων**.
- Σταδιακός εκχριστιανισμός και διοικητική και οικονομική ενσωμάτωση των **Σλάβων** νεοφερμένων στις **σκλαβηνίες** που δημιουργήθηκαν στα νότια βαλκανικά εδάφη της αυτοκρατορίας (7^{ος} αι. κ.ε.). **Ιεραποστολικό και εκπαιδευτικό έργο στους Σλάβους των βορείων Βαλκανίων (Κύριλλος και Μεθόδιος)** και στους **Βουλγάρους** επί **Μιχαήλ Γ΄ (842-867)**.
- Αιματηρή άνοδος του **Βασιλείου Α΄** και συνακόλουθα της «**Μακεδονικής**» **δυναστείας** στο θρόνο (**867**).

Οι σχέσεις της αυτοκρατορίας με τους Φράγκους στα τέλη 8^{ου} - αρχές 9^{ου} αι.

Η αντιπαλότητα για τη χρήση του τίτλου «αυτοκράτωρ Ρωμαίων»

- Οι διπλωματικές επαφές και τριβές της αυτοκρατορίας με τους Φράγκους στα τέλη του 8^{ου} και στις αρχές του 9^{ου} αι. υπήρξαν ιδιαίτερα σημαντικές. Ο ισχυρός τότε Φράγκος βασιλεύς **Κάρολος (Καρλομάγνος)** (γενν. 742/47, βασ. 771 - 814) νίκησε στην Ιταλία τα τοπικά βυζαντινά στρατεύματα και ανακήρυξε το γιο του **Πιπίνο** βασιλέα της Ιταλίας.
- Πρεσβεία εστάλη για συνοικέσιο ανάμεσα στην κόρη του Καρλομάγνου **Ροτρούδη** και τον **Κωνσταντίνο Στ΄**, γιο της **Ειρήνης**. Μετά από νέα εισβολή του **Καρλομάγνου** στην Ιταλία, ακολούθησαν βυζαντινές διπλωματικές επαφές με τον πάπα και διάλυση των αρραβώνων **Κων/νου - Ροτρούδης**.

Οι σχέσεις της αυτοκρατορίας με τους Φράγκους στα τέλη 8^{ου} - αρχές 9^{ου} αι.

Η αντιπαλότητα για τη χρήση του τίτλου «αυτοκράτωρ Ρωμαίων»

- Μετά τη βυζαντινή καταγγελία, το 787, της συμφωνίας του 781 και του βασιλικού συνοικεσίου, ο **Κάρολος** συνέχισε να φέρει τον τίτλο «*patricius Romanorum*» που έφεραν οι Φράγκοι ηγεμόνες από τα μέσα του 8^{ου} αι.
- Ο Κάρολος στέφθηκε τελικά τα Χριστούγεννα του 800 «**βασιλεύς Ρωμαίων**» από τον ελληνικής καταγωγής πάπα **Λέοντα Γ΄** στον **ναό του Αγίου Πέτρου** στη **Ρώμη**. Το τυπικό που ακολουθήθηκε δεν ήταν βυζαντινό, εφόσον ο πάπας ήταν στεφοδότης και ο Κάρολος χρίστηκε με έλαιο, πράγμα άγνωστο τότε στο βυζαντινό πολιτειακό δίκαιο.

Οι σχέσεις της αυτοκρατορίας με τους Φράγκους στα τέλη 8^{ου} - αρχές 9^{ου} αι.

Η αντιπαλότητα για τη χρήση του τίτλου «αυτοκράτωρ Ρωμαίων»

- Ο πλήρης τίτλος του Φράγκου βασιλέα διαμορφώθηκε τελικά ως εξής:

«*Carolus serenissimus augustus, a Deo coronatus,*

magnus, pacificus imperator,

Romanum gubernans imperium,

qui et per misericordiam Dei rex Francorum et Langobardorum,

Romanum gubernans imperium,

qui et per misericordiam Dei rex Francorum et Langobardorum».

Η στέψη του Καρλομάγνου από τον πάπα Λέοντα Γ΄ (800)

αριστερά: μικρογραφία από τον κώδικα του «Grandes Chroniques de France» (1375 - 1379),
Bibliothèque Municipale, Castres, Γαλλία

δεξιά: βασιλική Αγ. Πέτρου - Ρώμη

Το Φραγκικό κράτος και η Βυζαντινή αυτοκρατορία στις αρχές του 9^{ου} αι.

Η διεθνής εδαφική κατάσταση γύρω στο έτος 800

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία, το Αραβικό χαλιφάτο, το εμιράτο της Κόρδοβας, το ισχυρότατο Φραγκικό βασίλειο, το Βουλγαρικό χανάτο και το Χαζαρικό χανάτο 47

Οι σχέσεις της αυτοκρατορίας με τους Φράγκους στα τέλη 8^{ου} - αρχές 9^{ου} αι.

Η αντιπαλότητα για τη χρήση του τίτλου «αυτοκράτωρ Ρωμαίων»

- Η θεμελίωση της κοσμικής εξουσίας του πάπα συνδέθηκε με τη λεγόμενη «**Κωνσταντίνεια δωρεά**», ένα κείμενο του **Κων/νου Α΄** που υποτιθέμενα παραχωρούσε στον πάπα **Σίλβεστρο** «ρωμαϊκά» εδάφη και κοσμική εξουσία, με τρόπο ώστε αυτή να εμφανίζεται αναγόμενη στον «**ισαπόστολον και αρχηγόν της πίστεως βασιλέα**».
- Το κείμενο αυτό ωστόσο είναι πλαστό, πράγμα που επισημάνθηκε ήδη τον 15^ο αι. από τον παπικό βιβλιοθηκάριο και φιλόλογο **Lorenzo Valla**. Χαλκεύθηκε στις αρχές του 9^{ου} αι. στην παπική γραμματεία.

Η αντιπαλότητα για τη χρήση του τίτλου «αυτοκράτωρ Ρωμαίων»

- Ο αυτοκράτορας **Νικηφόρος Α΄** (802-811) αρνήθηκε να υποκύψει στις αξιώσεις του **Καρλομάγνου**, ο οποίος απάντησε με στρατιωτικές επιχειρήσεις στην Ιταλία και υιοθετώντας τα αυτοκρατορικά σύμβολα της εξουσίας (αναφορά *ινδικτιώνας* στα έγγραφα, τύπο υπογραφής *Legimus* κλπ.).
- Ο **Μιχαήλ Α΄ Ραγκαβές** (811-813), αντιμετωπίζοντας και τους πολύ επικίνδυνους **Βουλγάρους** του **Κρούμου**, φάνηκε αργότερα διαλλακτικός έναντι του πάπα και του **Καρλομάγνου** που είχε καταλάβει βυζαντινά εδάφη στην Ιταλία και τη Δαλματία. Το **812** αναγνώρισε στον τελευταίο την αυτοκρατορική ιδιότητα μέσω πρέσβων στο **Aachen**: τον αναγνώριζε ως *imperator*, ανώτερο των *ρηγών* της Δύσης, αλλά όχι ως *αυτοκράτορα Ρωμαίων*. Στο εξής η τιτλοφορία του Βυζ. αυτοκράτορα ήταν «*πιστός βασιλεύς Ρωμαίων*».

Νικηφόρος Α΄ (802-811) - άνοδος στο θρόνο και πρόγραμμα

- Η δυσμενής εξέλιξη των εξωτερικών κυρίως πραγμάτων είχε οδηγήσει σε ανατροπή της **Ειρήνης** από ομάδα συνωμοτών στις αρχές Οκτωβρίου του 802. Οι συνωμότες αναγόρευσαν αυτοκράτορα τον *πατρίκιο* και έμπειρο *λογοθέτη του γενικού* **Νικηφόρο**.
- Ο **Νικηφόρος** εφάρμοσε ένα καλά καταρτισμένο πρόγραμμα εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής, το οποίο στόχευε στην προάσπιση του αυτοκρατορικού μεγαλείου και της οικουμενικής ιδέας, στην ανασυγκρότηση των οικονομικών και αναδιάρθρωση της ευρύτερης οικονομίας και στην ενίσχυση της στρατιωτικής ετοιμότητας του κράτους.

Νικηφόρος Α΄ (802-811) - «κακώσεις»

- Η εσωτερική πολιτική του Νικηφόρου καυτηριάζεται με δριμύτητα από τον Θεοφάνη. Ο τελευταίος όμως απηχεί αδιάλλακτους μοναστικούς κύκλους και ενδεχομένως και άλλους που συνδέονταν με το παλαιό καθεστώς, αλλά επλήγησαν οικονομικώς από τη ρηξικέλευθη οικονομική και δημοσιονομική πολιτική του Νικηφόρου που ήταν μετριοπαθής έναντι των εικονομάχων και καταργούσε την προνομιακή μεταχείριση της εκκλησιαστικής και μοναστικής περιουσίας.
- Έτσι, οι διατάξεις του Νικηφόρου για την εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών, την ανακατανομή των φορολογικών βαρών, τον περιορισμό εκκλησιαστικής και μοναστικής περιουσίας και την υπαγωγή της σε κρατικό έλεγχο, την ανάσχεση της μεγάλης ιδιοκτησίας, την προαγωγή όλων των κλάδων της εθνικής οικονομίας ονομάστηκαν από τους αντιπάλους του και τον Θεοφάνη **κακώσεις** και ο ίδιος αποκλήθηκε **τύραννος**.

Νικηφόρος Α΄ (802-811) - «κακώσεις»

- Οι -κατά τον Θεοφάνη- **δέκα κακώσεις** του Νικηφόρου μπορούν να διακριθούν σε:
 - **εξοικισμούς πληθυσμών** από τη Μ. Ασία στη Θράκη,
 - **επιβολή της αλληλέγγυας φορολογικής ευθύνης** και
 - **αναβίωση του πρωτοβυζαντινού τρόπου στρατολογίας με την επέκταση της στρατεύσης και στους πτωχούς χωρικούς** (τον εξοπλισμό τους θα αναλάμβαναν οι «συνδότες» των αγροτικών φορολογικών μονάδων, γνωστές ως «κοινότητες χωρίων»),
 - **φορολογικά μέτρα** (κατάργηση των φορολογικών απαλλαγών, ρύθμιση του καπνικού φόρου των παροίκων, επέκταση φόρου κληρονομιάς κλπ.),
 - **μέτρα αναγκαστικής πώλησης γαιών** και
 - **μέτρα αναγκαστικής χορήγησης δανείων** (ουσιαστικά επρόκειτο για ευρεία υποχρεωτική πιστοδότηση της εμπορικής ναυτιλίας).

Η αναμόχλευση της εικονοκλαστικής διαμάχης Η β' χρονική περίοδος της Εικονομαχίας (813-842)

- Ο αυτοκράτορας **Λέων Ε' (813-820)** καταγόταν από αρμενικές περιοχές και είχε σταδιοδρομήσει στο βυζαντινό στρατό εξαιτίας των προσόντων του. Ο ίδιος και οι υποστηρικτές του το 813, **Μιχαήλ εξ Αμορίου** (μετέπειτα Μιχαήλ Β') και **Θωμάς Σλάβος**, ήταν ταπεινής καταγωγής. Ο Λέων Ε' διέθετε ήθος, διοικητικά προσόντα και αίσθημα δικαίου. Οι πηγές της εποχής αφηγούνται κυρίως τη θρησκευτική του πολιτική αποκαλύπτοντας την ανάμιξη προκαταλήψεων και ορθολογιστικών στοιχείων στον τότε πολιτικό χώρο.
- Ο **Λέων** ήταν πιστός χριστιανός, αλλά **επανέφερε την εικονομαχική πολιτική**, αν και είχε διαβεβαιώσει για την ορθοδοξία του τον πατριάρχη. Τα θεολογικά ζητήματα δεν ήταν πάντως στις προτεραιότητές του.

Η β΄ χρονική περίοδος της Εικονομαχίας (813-842)

- Ο δυναμικός ηγούμενος της μονής Στουδίου Θεόδωρος εξορίστηκε, ενώ μικρή επιτροπή υπό τον Ιωάννη Γραμματικό κατήρτισε απάνθισμα των εικονοκλαστικών πεποιθήσεων που θεμελίωσε θεωρητικά τις εργασίες της **εικονομαχικής συνόδου του 815** στην Αγία Σοφία. Τις αποφάσεις της υπέγραψε ο αυτοκράτορας **Λέων Ε΄**, ο οποίος αναζητούσε μάλλον πολιτικό στήριγμα στην εικονοκλαστική παράταξη.

Η β΄ χρονική περίοδος της Εικονομαχίας (813-842)

- Ο δυναμικός ηγούμενος της μονής Στουδίου Θεόδωρος εξορίστηκε, ενώ μικρή επιτροπή υπό τον Ιωάννη Γραμματικό κατήρτισε απάνθισμα των εικονοκλαστικών πεποιθήσεων που θεμελίωσε θεωρητικά τις εργασίες της **εικονομαχικής συνόδου του 815** στην Αγία Σοφία. Τις αποφάσεις της υπέγραψε ο αυτοκράτορας **Λέων Ε΄**, ο οποίος αναζητούσε μάλλον πολιτικό στήριγμα στην εικονοκλαστική παράταξη.

Μεταγενέστερο
ψηφιδωτό από τη
Νέα Μονή της Χίου
(11^{ος} αι.) που
απεικονίζει τον όσιο
Θεόδωρο Στουδίτη,
ηγούμενο της μονής
του Στουδίου και
πρωταγωνιστή της
εικονολατρικής
παράταξης

Η β΄ χρονική περίοδος της Εικονομαχίας (813-842)

- Ο δολοφόνος του **Λέοντος Ε΄**, **Μιχαήλ** από το **Αμόριο**, ήταν εικονομαχικών αντιλήψεων. Προσπάθησε από το 820 να προσεταιριστεί τους εικονολάτρες, χωρίς όμως να αποξενώσει τους εικονομάχους. Εμφανίστηκε ως προστάτης της δογματικής ελευθερίας.
- Η δογματική διαμάχη της εποχής ήταν μάλλον αποτέλεσμα της διένεξης του κύκλου της **μονής Στουδίου** και της **επίσημης Εκκλησίας** που τασσόταν κατά της καταδίκης του ιερέα **Ιωσήφ**, ο οποίος είχε ευλογήσει στο παρελθόν το β΄ γάμο του πρώην αυτοκράτορα **Κωνσταντίνου Στ΄** με την **Θεοδότη**. Για να ανέβει στον θρόνο ο συνωμότης **Μιχαήλ** απέδρασε από τα ανάκτορα και δολοφόνησε τον **Λέοντα Ε΄** στο ανακτορικό παρεκκλήσι κατά τον όρθρο των Χριστουγέννων το **820**.

Η β΄ χρονική περίοδος της Εικονομαχίας (813-842)

- Η οικογένεια του **Μιχαήλ Β΄** ακολουθούσε μάλλον κάποια «αιρετική» χριστιανική απόκλιση, ενώ τα ευρύτερα βιώματα του ίδιου στο αγροτικό οικογενειακό περιβάλλον σφράγισαν την προσωπικότητα του συγκεκριμένου θαρραλέου και έξυπνου αλλά και απαίδευτου και αδίστακτου στρατιώτη.
- Αυτά τα χαρακτηριστικά του προσέδωσαν πιθανώς από κάποιους πολιτικά εχθρικούς συγγραφείς το προσωνύμιο "**Τραυλός**".

Η β΄ χρονική περίοδος της Εικονομαχίας (813-842)

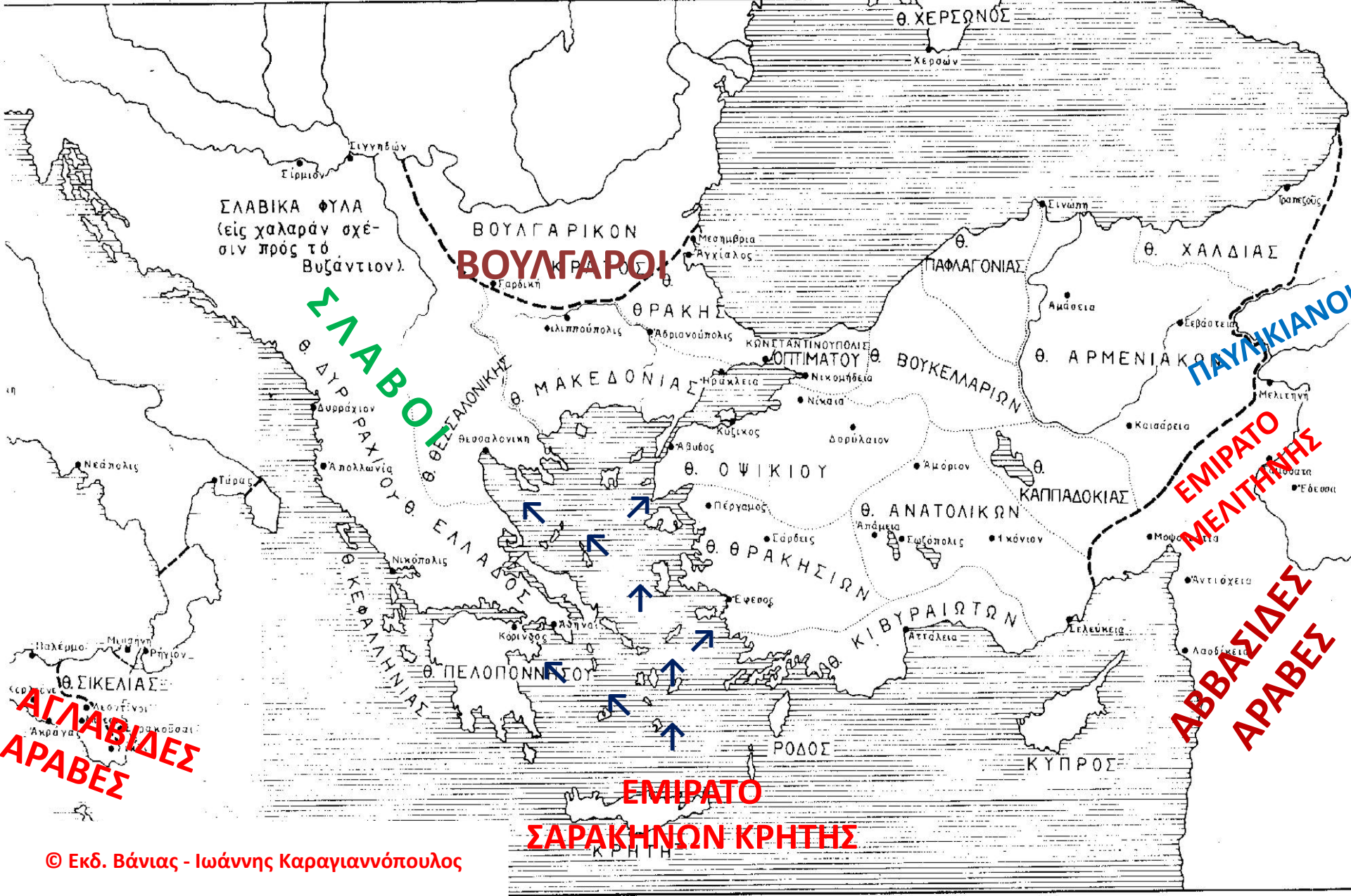
Απώλεια Κρήτης και αρχή απώλειας Σικελίας για το Βυζάντιο

- Τα σημαντικότερα γεγονότα της βασιλείας του **Μιχαήλ Β΄** ήταν το **κίνημα του Θωμά του Σλάβου** και η αποκοπή της ανατολικής από τη δυτική Μεσόγειο, εξαιτίας της **απώλειας της Κρήτης και της εκεί δημιουργία δυναμικού αραβικού κρατιδίου**. Το τελευταίο αμφισβητούσε στο εξής την ναυτική κυριαρχία της αυτοκρατορίας στο **Αιγαίο** και προξενούσε μεγάλες καταστροφές στις βυζαντινές ακτές .
- Η **Κρήτη** κατελήφθη προοδευτικά από το **823/24** κ.ε. από **Άραβες** υπό τον **Abou Hafs**, οι οποίοι είχαν εκδιωχθεί από την **Ισπανία** και καταφύγει αρχικά στην Αίγυπτο. Όλες οι βυζαντινές προσπάθειες ανάκτησης της Κρήτης απέβησαν άκαρπες έως τα μέσα του 10^{ου} αι. Την ίδια εποχή οι **Αγλαβίδες** κυβερνήτες της **Τυνησίας** άρχισαν να εκμεταλλεύονται το κίνημα του **τουρμάρχη Ευφημίου** στη **Σικελία** και να κατακτούν το νησί από το **827** και εξής.

Η διεθνής εδαφική κατάσταση γύρω στο έτος 800

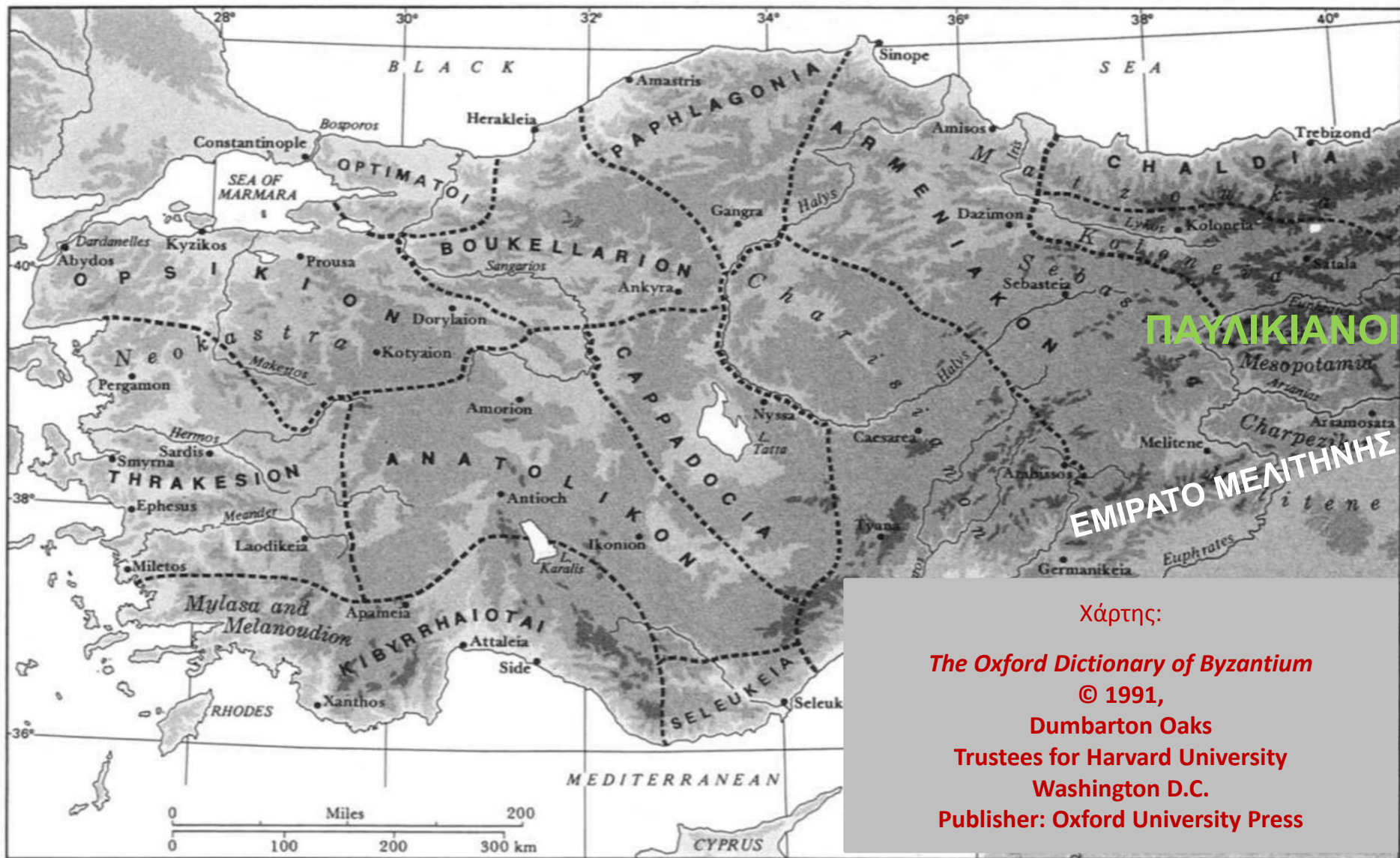

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία, το Αραβικό χαλιφάτο, το εμιράτο της Κόρδοβας, το ισχυρότατο Φραγκικό βασίλειο, το Βουλγαρικό χανάτο και το Χαζαρικό χανάτο

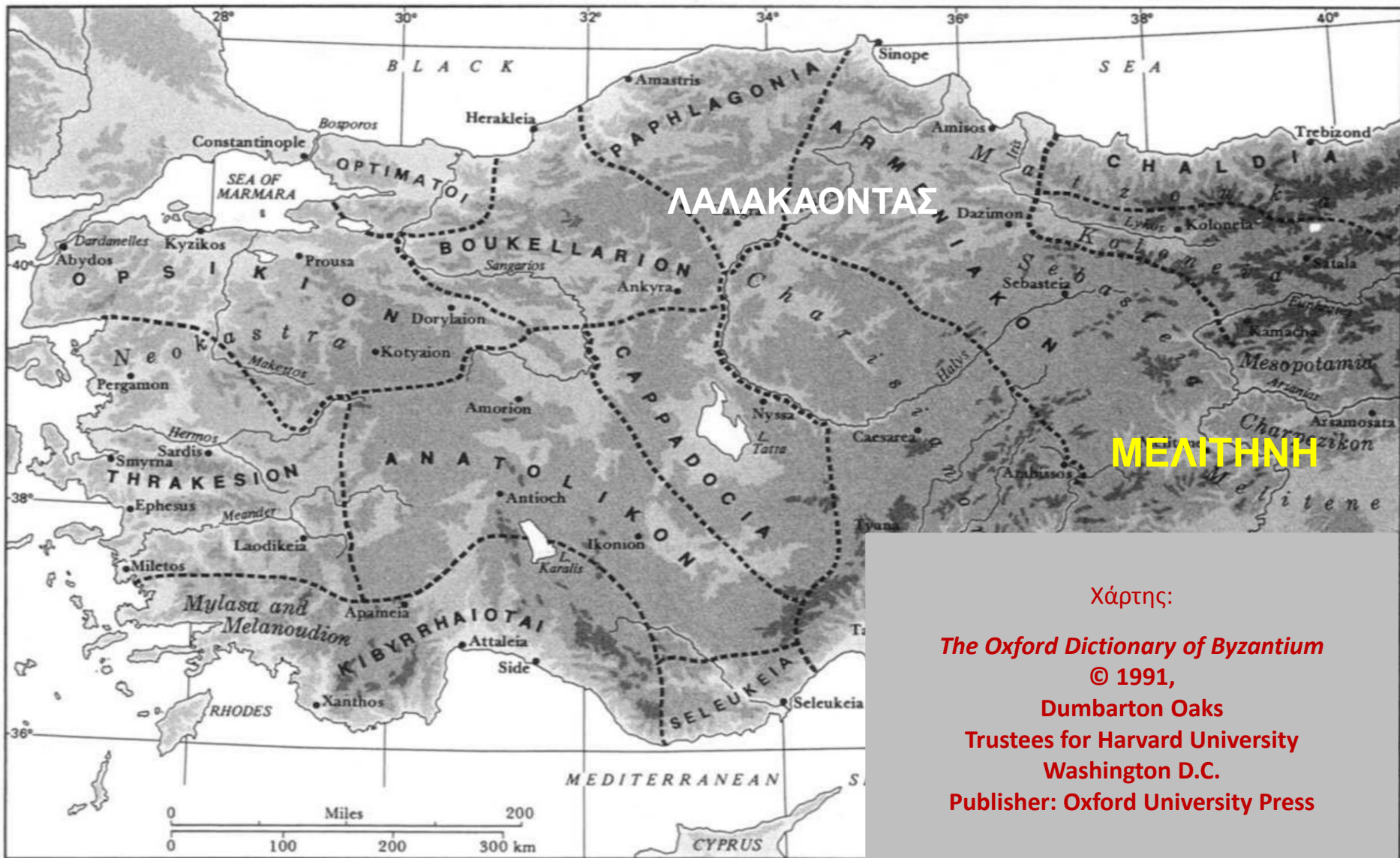
© Εκδ. Βάνιας - Ιωάννης Καραγιαννόπουλος

ΤΑ «ΘΕΜΑΤΑ» ΚΑΙ ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 9^{ου} αΙ.

Οι Παυλικιανοί και το Εμιράτο Μελιτηνής στο ανατολικό σύνορο του Βυζαντίου κατά τα μέσα του 9^{ου} αι.

(στο χάρτη δηλώνονται και τα μικρασιατικά «θέματα» του Βυζαντίου εκείνης της περιόδου)

Η ήττα του εμίρη της Μελιτηνής Ομάρ από τον Πετρωνά στον Λαλακάοντα (863)

Ιστορία του ελληνικού έθνους
 © Εκδοτική Αθηνών

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ 8^ο - 10^ο αι.

Μιχαήλ Β΄ ο εξ Αμορίου (820-829) - Το κίνημα του Θωμά του Σλάβου

- Η προπαγάνδα που αναπτύχθηκε για τον **Θωμά τον Σλάβο** αποσκοπούσε στην πολιτική και ηθική του αμαύρωση και την κάλυψη των συνθηκών, με τις οποίες ο ίδιος ο **Μιχαήλ** είχε αναλάβει την εξουσία. Αυτό διαφαίνεται και από την επιστολή του το 824 προς τον Φράγκο βασιλέα **Λουδοβίκο Ευσεβή**.
- Ο ανδρείος και ικανός **Θωμάς** καταγόταν από το **θέμα των Αρμενιάκων** και ήταν **αρμενικής ή σλαβικής** καταγωγής. Ήταν *τουρμάρχης των φοιδεράτων* και εμφανίστηκε ως εκδικητής του δολοφονηθέντος πρώην φίλου του **Λέοντος Ε΄**, αν και είχε ήδη κινηθεί εναντίον του πριν ο τελευταίος δολοφονηθεί από τον **Μιχαήλ Β΄**. Ο μικρασιατικός στρατός, εκτός των *θεμάτων Οψικίου* και **Αρμενιάκων**, τον υποστήριξε στην προσπάθεια ανατροπής του **Μιχαήλ Β΄**.

Μιχαήλ Β΄ ο εξ Αμορίου (820-829) - Το κίνημα του Θωμά του Σλάβου

- Ο **Θωμάς** ενισχύθηκε οικονομικά στην προσπάθειά του από τον **Άραβα χαλίφη** και στέφθηκε στην Ανατολή αυτοκράτωρ από τον **πατριάρχη Αντιοχείας**, ο οποίος δεν είχε βεβαίως τέτοια αρμοδιότητα. Ξεκινώντας από τη **Χαλδία** στον Πόντο, ο **Θωμάς** απέκλεισε την **Κων/πολη** από τη ξηρά στα τέλη του **821**, έχοντας στη διάθεσή του και ναυτικές δυνάμεις.
- Η παρέμβαση των **Βουλγάρων** έσωσε ωστόσο τον **Μιχαήλ Β΄** και τελικά οι υποστηρικτές του νίκησαν τις δυνάμεις του **Θωμά**. Ο τελευταίος αντιστάθηκε στη θρακική **Αδριανούπολη**, αλλά τελικά συνελήφθη και εκτελέστηκε με μαρτυρικό θάνατο το 823.

Μιχαήλ Β΄ ο εξ Αμορίου (820-829) - Το κίνημα του Θωμά του Σλάβου

- Η ανταρσία του Θωμά μάλλον δε διέθετε κοινωνικό (φιλολαϊκό) ή «εθνικό» (σλαβικό) χαρακτήρα, όπως πιστεύουν πολλοί.
- Προσωπικοί λόγοι αντεκδίκησης και επιθυμία ανατροπής του **Μιχαήλ** ωθούσαν τους υποστηρικτές του. Οι τοπικές δυσφορίες, οι υποσχέσεις, η προσωπικότητα του **Θωμά** και οι προσδοκίες ερμηνεύουν την έναρξη και τις πρόσκαιρες επιτυχίες του κινήματός του.

Θεόφιλος (829-842) - Ιστορία και μύθος

- Η διαδοχή του **Μιχαήλ Β΄** από τον εστεμμένο γιο του **Θεόφιλο** το 829 ήταν ομαλή. Ο **Θεόφιλος** ήταν μέτριος ως «στρατηγός» και κυβερνήτης, αλλά ευαίσθητος στην πιστή εφαρμογή των νόμων και στη σωστή απονομή της δικαιοσύνης. Συνήθιζε να επιθεωρεί κάθε εβδομάδα την αγορά της πρωτεύουσας και να παραλαμβάνει λαϊκές αιτήσεις. Ήταν προστάτης της τέχνης και έκτισε κομψά ανακτορικά οικοδομήματα υπό την επίδραση της αραβικής αρχιτεκτονικής.
- Γνωστή είναι η ιστορία της επιλογής βασιλικής νύφης από τον Θεόφιλο, κατά την διαδικασία της οποίας το χρυσό μήλο έλαβε η πονηρή **Θεοδώρα** και όχι η ωραία, ετοιμόλογη και ευφυής **(Ει)κασία (= Κασιανή)**.

Θεόφιλος (829-842) - Εικονομαχική πολιτική

- Ο **Θεόφιλος** δεν διέθετε πολιτικό αισθητήριο και ήταν συναισθηματικός. Επέμεινε στην εικονομαχική πολιτική των προκατόχων του υπό την επιρροή του δασκάλου του πατριάρχη **Ιωάννη Γραμματικού**. Κατά τη βασιλεία του, οι μοναχοί - αδελφοί **Θεόδωρος** και **Θεοφάνης** από την παλαιστινιακή λαύρα του **Αγίου Σάββα** υπέστησαν την ποινή της εγγραφής δια πυράς στο πρόσωπο και το στέρνο της λέξης «**Γραπτοί**», επειδή είχαν στραφεί κατά της εικονοκλαστικής πολιτικής του **Θεοφίλου**.
- Όλα τα παραπάνω μετέφεραν το όνομα του αυτοκράτορα στο πεδίο των θρυλικών αφηγήσεων.

Θεόφιλος (829-842) - Η καταστροφή του Αμορίου (838)

- Ο **Θεόφιλος** διέθετε φιλοδοξία να δράσει εναντίον των Αράβων στο ανατολικό σύνορο. Εκστράτευσε και λεηλάτησε τη **Σωζόπετρα**, γενέτειρα πόλη του **χαλίφη Αλ-Μουτασίμ**. Για να εκδικηθεί τον Θεόφιλο, ο χαλίφης αποφάσισε να εκστρατεύσει με μεγάλες δυνάμεις εναντίον της Μ. Ασίας στοχεύοντας στην άλωση του **Αμορίου**, διοικητικού και στρατιωτικού κέντρου του μεγάλου **θέματος των Ανατολικών** και παράλληλα λίκνο καταγωγής της οικογενειακής «φρυγικής» δυναστείας του Θεοφίλου.
- Οι Άραβες νίκησαν τις δυνάμεις του **Θεοφίλου** σε ανοικτή σύγκρουση και κατόπιν **στράφηκαν εναντίον του οχυρού Αμορίου**. Παρά την σθεναρή άμυνα των υπερασπιστών του κατέλαβαν και κατέστρεψαν την πόλη και έσυραν τον πληθυσμό της στην αιχμαλωσία (**838**). Οι αιχμάλωτοι Βυζαντινοί στρατιώτες υπέστησαν για χρόνια φοβερά βασανιστήρια και κηρύχθηκαν μάρτυρες από την ορθόδοξη Εκκλησία. Το πλήγμα της άλωσης του Αμορίου ήταν μεγάλο για την αυτοκρατορία και τον Θεόφιλο προσωπικά. Μνημείο των αραβο-βυζαντινών αγώνων της εποχής υπήρξε το επικό δημώδες «**Άσμα του Αρμούρη**».

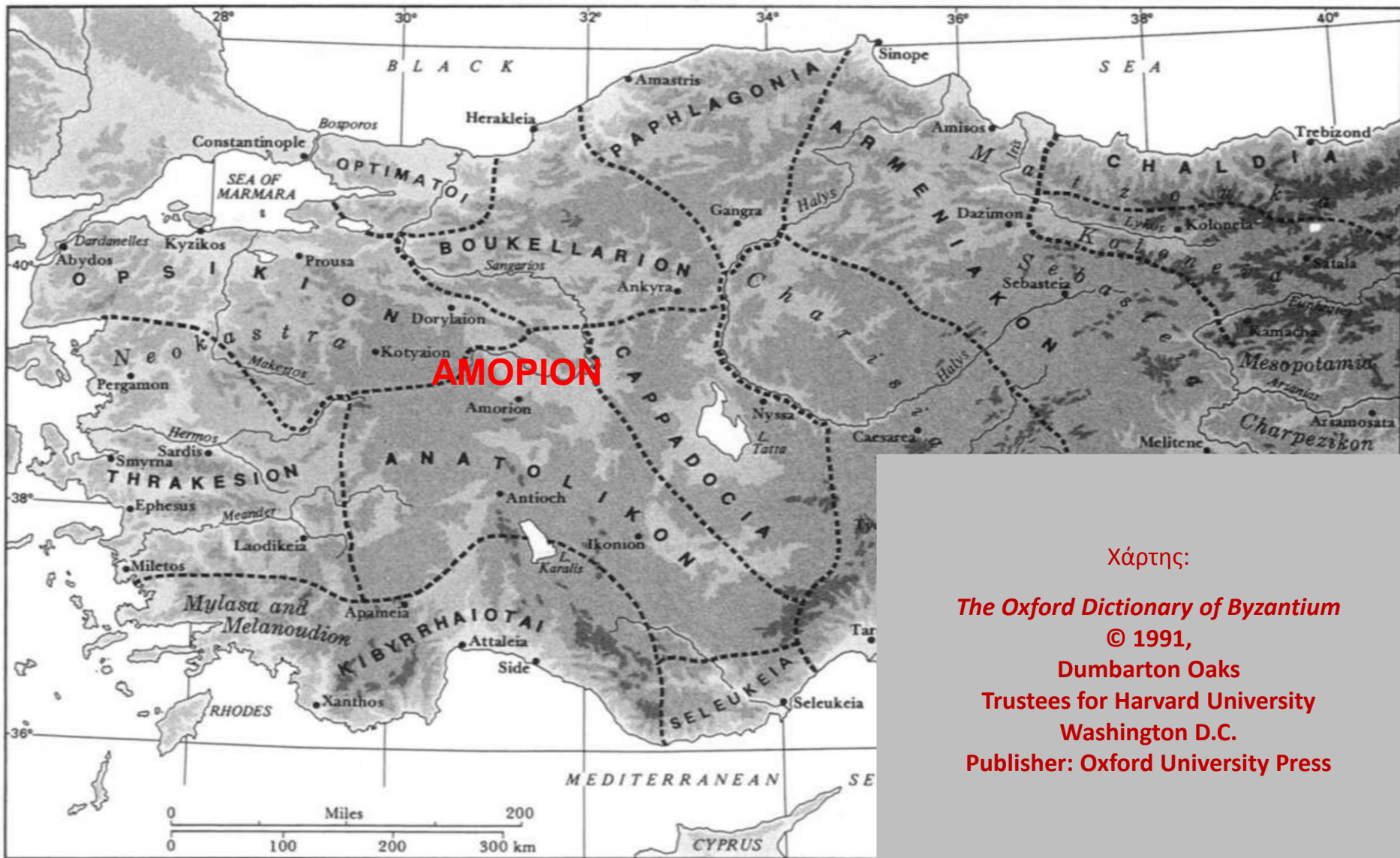
Χάρτης: © Cplakidas

http://de.wikipedia.org/wiki/Pl%C3%BCnderung_von_Amorion#/media/File:Byzantine-Arab_wars,_837-838.svg

Οι αραβο-βυζαντινές εκστρατείες του 837 και 838 στη Μικρά Ασία και η άλωση του Αμορίου (838)

(με κόκκινα τόξα δηλώνονται οι κινήσεις των Βυζαντινών και με πράσινα εκείνες των Αράβων)

Χάρτης:

The Oxford Dictionary of Byzantium
 © 1991,
 Dumbarton Oaks
 Trustees for Harvard University
 Washington D.C.
 Publisher: Oxford University Press

ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 9^{ου} αΙ.

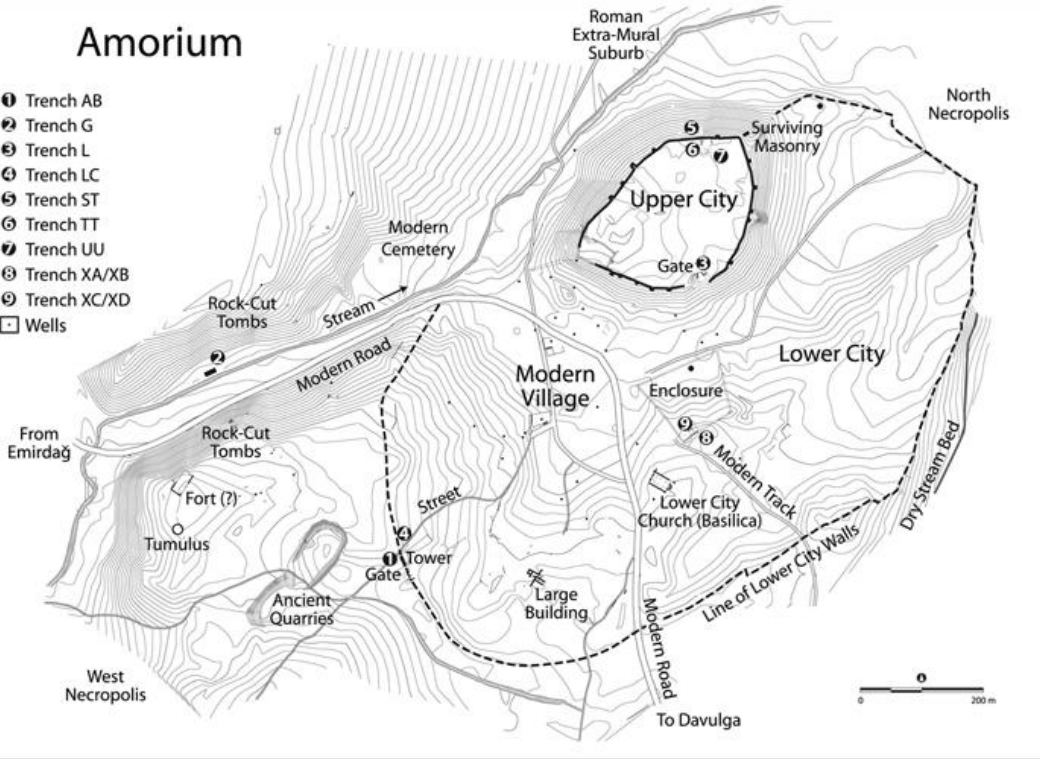

Φωτογραφία: © maschuehle - <http://www.panoramio.com/user/4016229>

Ερείπια της βασιλικής του Αμορίου

Amorium

- ① Trench AB
- ② Trench G
- ③ Trench L
- ④ Trench LC
- ⑤ Trench ST
- ⑥ Trench TT
- ⑦ Trench UU
- ⑧ Trench XA/XB
- ⑨ Trench XC/XD
- ☐ Wells

Αριστερά:

Κάτοψη του βυζαντινού Αμορίου

βλ. σχετικά

C. Lightfoot - M. Lightfoot, *A Byzantine City in Anatolia. Amorium, an Archaeological Guide*, Istanbul 2007

<http://sitemaker.umich.edu/late-antiquity/amorium>

www.amoriumexcavations.org

Δεξιά:

Αναπαράσταση του κάτω τμήματος του βυζαντινού Αμορίου

(φαίνονται τα λουτρά και τα οινοποιεία)

Tatiana Meltsem

© The Amorium Excavations Project

<http://www.amoriumexcavations.org/>

ΤΟ ΟΡΙΣΤΙΚΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑΣ (843)

- Όταν ο Θεόφιλος πέθανε, ο γιος του **Μιχαήλ Γ΄** ήταν μικρό παιδί (842).
- Η **συμβασιλεύς** του **Μιχαήλ**, αυγούστα **Θεοδώρα** (συμβασιλεύς υπήρξε και η μεγαλύτερη αδελφή του **Θέκλα**), έθεσε σε προτεραιότητα την επίλυση του εικονομαχικού ζητήματος με τη σύμφωνη γνώμη του μετριοπαθούς επιτροπικού συμβουλίου (**Βάρδας, Θεόκτιστος, Μανουήλ**). Δεν πραγματοποιήθηκε καμιά θεολογική προετοιμασία.

Νόμισμα με την **Θεοδώρα**
και τους **Μιχαήλ Γ' - Θέκλα**
στον οπισθότυπο
(ca. 842/43)

Νόμισμα με την **Θεοδώρα**
στον εμπροσθότυπο

Νόμισμα του **Μιχαήλ Γ' (842-867)**

ΤΟ ΟΡΙΣΤΙΚΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑΣ (843)

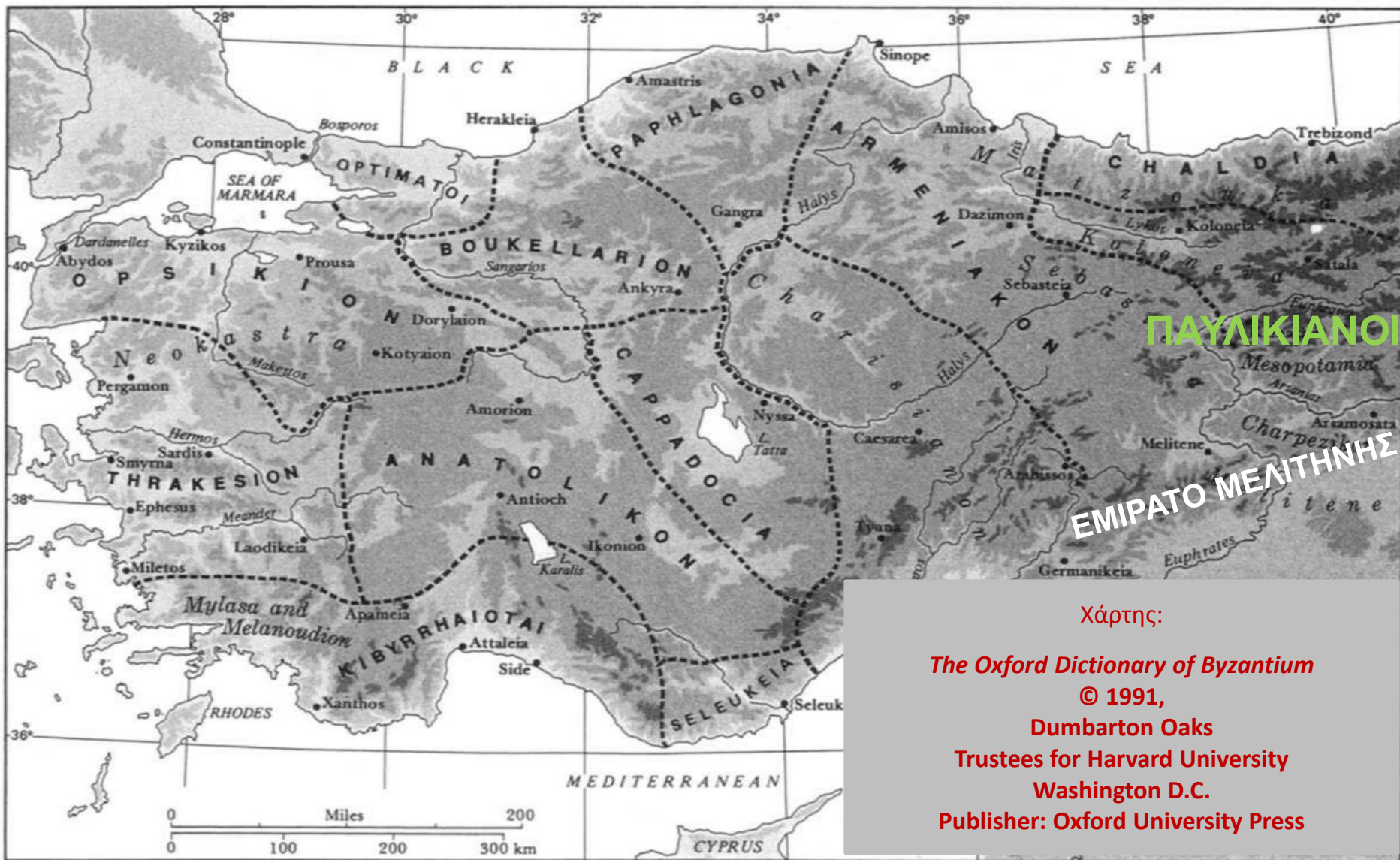
- Ο πατριάρχης **Ιωάννης Γραμματικός** απομακρύνθηκε και μια τοπική σύνοδος περιορισμένης σύνθεσης «αναστήλωσε» τις εικόνες (Μάρτιος 843). Μέχρι σήμερα κατά την **πρώτη Κυριακή των Νηστειών** («**Κυριακή Ορθοδοξίας**») τελείται πανηγυρικός εορτασμός του γεγονότος στις ορθόδοξες εκκλησίες, όπου απαγγέλλονται ευφημίες των αναστηλωτών αυτοκρατόρων και καταδικάζονται οι προηγούμενες «αιρετικές» διδασκαλίες.
- Το 843 τερματίστηκαν οι δογματικοί αγώνες (από την **ερμηνεία του ομοουσίου** και τις **χριστολογικές έριδες** της πρώιμης βυζαντινής περιόδου μέχρι την **εικονοκλαστική διαμάχη**). Ο στόχος αντιμετώπισης πολιτικών και άλλων αναγκών ένωσε τις δύο πλευρές και επέτρεψε κατόπιν τον ευαγγελισμό των γειτονικών λαών.

Μιχαήλ Γ΄ (842-867) - Αίρεση και απειλή των Παυλικιανών

- Πέραν των χριστολογικών διαμαχών και της Εικονομαχίας, στο Βυζάντιο αναπτύχθηκαν και ορισμένες άλλες «χριστιανικές» **αιρέσεις**, οι οποίες όμως ήταν **εντελώς αντίθετες προς το «ορθόδοξο» δόγμα**, όπως αυτό είχε διατυπωθεί με τις πρώτες οικουμενικές συνόδους που αποδεχόταν και η Ρώμη με τα λοιπά πατριαρχεία.
- Αυτές οι αιρέσεις όχι μόνο **απέρριπταν εντελώς την επικρατούσα εκκλησιαστική δομή**, αλλά και **προωθούσαν δική τους κοινωνική ηθική**. Γι' αυτό το λόγο δεν μπορούσε να υπάρξει καμία συμβιβαστική προσέγγιση ανάμεσα σε αυτές, το Βυζαντινό κράτος και την επίσημη Εκκλησία. Οι οπαδοί τους αποτελούσαν λοιπόν ουσιαστικά εχθρούς της αυτοκρατορίας.

Μιχαήλ Γ΄ (842-867) - Αίρεση και απειλή των Παυλικιανών

- Τέτοια ήταν η αίρεση των **Παυλικιανών** ή **Μανιχαίων**, οι οπαδοί της οποίας εντοπίζονταν τον 9^ο αι. στη βόρεια Συρία και προκαλούσαν ταραχές στο θρησκευτικό - πνευματικό τομέα και στις σχέσεις με τα γειτονικά αραβικά εμιράτα. **Οι Παυλικιανοί πρέσβευαν δυαδική αρχή του κόσμου** απορρίπτοντας την Παλαιά και μέρος της Καινής Διαθήκης. Δεν αναγνώριζαν τους Προφήτες, τη Θεοτόκο, τους Αγίους, αρνούσαν τη Θεία Μετάληψη, τον τύπο του Τιμίου Σταυρού και έτειναν σε ασκητικά ιδεώδη.
- Ο πρώτος αυτοκράτορας που έλαβε σκληρά μέτρα εναντίον τους ήταν ο **Μιχαήλ Γ΄ (842-867)**. Οι **Παυλικιανοί** κατέφυγαν στον **εμίρη της Μελιτηνής** και άρχισαν να λεηλατούν, υπό τον **Καρβέα**, τις βυζαντινές μικρασιατικές περιοχές έχοντας ως κέντρο τους την πόλη **Τεφρική**.

Οι Παυλικιανοί και το Εμιράτο Μελιτηνής στο ανατολικό σύνορο του Βυζαντίου κατά τα μέσα του 9^{ου} αι.

(στο χάρτη δηλώνονται και τα μικρασιατικά «θέματα» του Βυζαντίου εκείνης της περιόδου) 80

Η ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΛΛΟΥ - ΜΕΘΟΔΙΟΥ

- Το ιεραποστολικό έργο στους γειτονικούς της αυτοκρατορίας λαούς υπήρξε συλλογική σύλληψη και έργο των **Βάρδα, πατριάρχη Φωτίου** και των δύο Θεσσαλονικέων αδελφών **Κων/νου-Κυρίλλου** και **Μεθοδίου**.
- Αξιόπιστη πηγή μας είναι κυρίως οι σλαβονικοί «**Βίοι**» των δύο αποστόλων των Σλάβων, αγνώστου συντάκτη. Οι δύο αδελφοί διέθεταν αξιόλογη μόρφωση, ειδικά ο **Κων/νος**, ενώ ο **Μεθόδιος** διέθετε διοικητική εμπειρία, αλλά σύντομα έγινε μοναχός. Ο **Κων/νος** τον ακολούθησε αργότερα στις μονές του **βιθυνικού Ολύμπου**.

Η ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΛΛΟΥ - ΜΕΘΟΔΙΟΥ

- Εκτιμώντας τα προσόντα τους η κυβέρνηση τους έστειλε ως πρεσβευτές στο βασίλειο των **Χαζάρων** και κατόπιν στη σλαβική **Μοραβία**, μετά από παράκληση του ηγεμόνα **Ραστισλάβου**. Εκεί οι δύο αδελφοί επιδόθηκαν στην εδραίωση της χριστιανικής διδασκαλίας και τελούσαν την Λειτουργία στη Σλαβονική (γλώσσα στο εξής της μεσαιωνικής σλαβικής γραμματείας).
- Ο **Μεθόδιος** μάλιστα επινόησε και το λεγόμενο «γλαγολιτικό αλφάβητο», το οποίο απέδιδε τους σλαβικούς φθόγγους. Οι δύο αδελφοί **μετέβησαν και στη Ρώμη**, μέσω Παννονίας (Ουγγαρίας) και Βενετίας, όπου το έργο τους επιδοκιμάστηκε.

𐌆 /ai/	𐌇 /i, j/	𐌈 /u/	𐌉 /u/	𐌊 /jɔ̃/
𐌋 /b/	𐌌 /dz/	𐌍 /u/	𐌎 /u/	𐌏 /θ/
𐌐 /u/	𐌑 /k/	𐌒 /f/	𐌓 /t/	𐌔 /r, v/
𐌕 /g/	𐌖 /l, ʃ/	𐌗 /z/	𐌘 /a/	
𐌙 /d/	𐌚 /m/	𐌛 /ɔ/	𐌜 /æ, ja/	
𐌞 /e/	𐌟 /n, ɲ/	𐌠 /t, ʃ/	𐌡 *iɔ/	
𐌣 /z/	𐌤 /ɔ/	𐌥 /ts/	𐌦 /ju/	
𐌧 /dz/	𐌨 /p/	𐌩 /tʃ/	𐌪 /ē/	
𐌫 /z/	𐌬 /r/	𐌭 /j/	𐌮 /jē/	
𐌰 /i, j/	𐌱 /s/	𐌲 /u/	𐌳 /ɔ̃/	
𐌴				

κυριλλικά	А а	Б б	В в	Г г	Д д	Ѓ ѓ	Е е	Ж ж	З з	С с	И и
ελληνικά	α	μπ	β	γκ	ντ	γκι	ε	ζ*	ζ	τζ	ι
κυριλλικά	Ј ј	К к	Л л	Љ љ	М м	Н н	Њ њ	О о	П п	Р р	С с
ελληνικά	γ	κ	λ	λι	μ	ν	νι	ο	π	ρ	σ
κυριλλικά	Т т	Ќ ќ	У у	Ф ф	Х х	Ц ц	Ч ч	Џ џ	Ш ш		
ελληνικά	τ	κι	ου	φ	χ	τσ	τσ*	τζ*	σ*		

Αριστερά πάνω το **γλαγολιτικό**

και δεξιά κάτω το μεταγενέστερο **κυριλλικό** αλφάβητο

Η ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΛΛΟΥ - ΜΕΘΟΔΙΟΥ

- Ο Κων/νος πέθανε στη Ρώμη το 869, ενώ ο Μεθόδιος επιδόθηκε στην διάδοση του χριστιανισμού στους Σλάβους του δυτικού Ιλλυρικού και αναγνωρίστηκε από τον πάπα ως **επίσκοπος Παννονίας** με έδρα το Σίρμιο. Είχε ήδη ξεκινήσει ο ανταγωνισμός Ρώμης και Κων/πολης για τον εκχριστιανισμό των Βουλγάρων.
- Ο Μεθόδιος αντιμετώπισε στο μεταξύ την εχθρότητα Γερμανών επισκόπων, συνελήφθη και τελικά απελευθερώθηκε και πέθανε στην Κων/πολη το 885, έχοντας πραγματοποιήσει μεγάλο μεταφραστικό έργο ελληνικών έργων στη σλαβονική.

**Κρύπτη
Αγίου Κλήμεντος -
Ρώμη
(11^{ος} αι.)**

**Παράσταση
των αγίων Κυρίλλου
και Μεθοδίου
με τον Χριστό και
δύο αγγέλους**

*Ιστορία του ελληνικού έθνους,
Τόμος Η΄
© Εκδοτική Αθηνών*

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ 8^ο - 10^ο αι.

Ο ΕΚΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗΣ ΗΓΕΣΙΑΣ

- Ο ευαγγελισμός των νοτίων Σλάβων από την Εκκλησία της Κων/-πολης δεν θα σταθεροποιούνταν, αν δεν είχε μεσολαβήσει ο εκχριστιανισμός των Βουλγάρων, ο οποίος ενεπλάκη στις πολιτικές και στρατιωτικές εξελίξεις στα Βαλκάνια και στις σχέσεις Οικουμενικού Πατριαρχείου - Αγίας Έδρας.

Πιο συγκεκριμένα :

Ο ΕΚΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗΣ ΗΓΕΣΙΑΣ

- Ο ικανός **Βούλγαρος ηγεμόνας Βόγορις (852-889)** αντιλήφθηκε την αποφασιστική σημασία του χριστιανισμού στη διάπλαση των νέων κοινωνιών της εποχής και στην ενδυνάμωση του πολιτικού - κρατικού υπόβαθρου.
- Η πολιτική διείσδυση των **Φράγκων** στα Βαλκάνια και η επέκταση της παπικής επιρροής προκάλεσε την αντίδραση της βυζαντινής κυβέρνησης. Βυζαντινός στρατός και στόλος διείσδυσε στη Βουλγαρία υπό τον αυτοκράτορα **Μιχαήλ Γ΄** και ο Βούλγαρος ηγεμόνας αποδέχθηκε τον προσφερόμενο ευαγγελισμό από το πατριαρχείο Κων/πόλεως. **Βυζαντινός επίσκοπος βάπτισε τον Βόγορι που πήρε το όνομα Μιχαήλ**, επειδή ο συνονόματος αυτοκράτορας θεωρήθηκε ανάδοχός του (864).

ΦΩΤΙΟΣ, Ο ΛΟΓΙΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

- Στις πολιτικές, εκκλησιαστικές εξελίξεις και στις ανθρωπιστικές σπουδές του 9^{ου} αι. κυριαρχεί η μορφή του πατριάρχη **Φωτίου**. Αγνοούμε πολλά στοιχεία για το βίο και τη σταδιοδρομία του, αν και σώζονται πολλά έργα και η αλληλογραφία του. Επίλεκτα μέλη της σύγχρονης Καθολικής Εκκλησίας συνέβαλαν στην αποκάθαρση του πηγαίου υλικού από τα μυθεύματα και τις κατηγορίες για τον Φώτιο, στην κριτική του ερμηνεία και οδήγησαν στην αποκατάσταση του Φωτίου και στην κατάλυση του μύθου περί δευτέρου «**Φωτίειου σχίσματος**».
- Ο **Φώτιος** καταγόταν από εύπορη οικογένεια, ήταν φιλομαθής και διέθετε μεγάλη βιβλιοθήκη. Ήταν επικεφαλής ομάδας λογίων και μαθητών και έφερε το αξίωμα του **πρωτοασηκρήτις**.

ΦΩΤΙΟΣ, Ο ΛΟΓΙΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

- Καρπός των νεανικών του μελετών ήταν το «**Λεξικόν περιέχον την συναγωγήν λέξεων**», ενώ αποκαλυπτική για τα φιλολογικά του ενδιαφέροντα είναι η «**Μυριόβιβλος**» ή «**Βιβλιοθήκη**», συλλογή 279 σημειωμάτων κωδίκων με ανάλυση και αξιολόγηση πεζογράφων, έργο πολύτιμο για την γνώση της παλαιοχριστιανικής εκκλησιαστικής φιλολογίας και συγγραμμάτων της θύραθεν γραμματείας.
- Τα λεγόμενα «**Αμφιλόχια**» αντικατοπτρίζουν τις θεολογικές αναζητήσεις του Φωτίου (συλλογή διατριβών απευθυνόμενη στον μητροπολίτη Κυζίκου Αμφιλόχιο).

ΦΩΤΙΟΣ, Ο ΛΟΓΙΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

- Άλλα έργα του **Φωτίου** διαφωτίζουν την αναμέτρηση με την Αγία Έδρα, την παυλικιαν(ικ)ή αίρεση καθώς και τη ρωσική επιδρομή κατά της Κων/πολης το 860 και τα εγκαίνια της Παναγίας του Φάρου.
- Ο **Φώτιος** θεωρείται και συντάκτης νομοσχεδίου με τον τίτλο «**Επαναγωγή του νόμου**» ή το πιθανότερο «**Εισαγωγή**», όπου διατυπώνεται η θεωρία των δύο εξουσιών, αυτοκράτορα και πατριάρχη.

ΤΟ «ΦΩΤΙΕΙΟ ΣΧΙΣΜΑ»

- Ο **Φώτιος** βρέθηκε τελικά στο επίκεντρο οξείας πολιτικο-εκκλησιαστικής διαμάχης, στην οποία **Παπική Εκκλησία** και **Βυζαντινή αυτοκρατορία** διεκδικούσαν τη διασφάλιση της **οικουμενικότητας**.
- Η διαμάχη πυροδοτήθηκε από την αντικατάσταση του περιορισμένων οριζόντων **πατριάρχη Ιγνατίου (858)**, γιο του αυτοκράτορα **Μιχαήλ Α΄ Ραγκαβέ (811-813)**, κατόπιν επέμβασης της βυζαντινής Πολιτείας, την αντιδικία για τον εκχριστιανισμό των Βουλγάρων και τελικά τις παπικές κατηγορίες περί δογματικής απόκλισης από την ανατολική Εκκλησία.

ΤΟ «ΦΩΤΙΕΙΟ ΣΧΙΣΜΑ»

- Ο αρχικά «λαϊκός» **Φώτιος** μέσα σε λίγες μέρες είχε περιβληθεί τους τρεις βαθμούς της ιεροσύνης για να διαδεχθεί τον **Ιγνάτιο**.
- Αυτό το εκμεταλλεύθηκε ο **πάπας Νικόλαος Α΄** για να ζητήσει την επιστροφή του **Ιλλυρικού**, της **Σικελίας** και της **Καλαβρίας** στη δικαιοδοσία της παπικής Έδρας. Υιοθέτησε την προπαγάνδα των **Ιγνατιανών** και με σύνοδο στη **Ρώμη** αποφάσισε την **καθαίρεση του Φωτίου (863)** και των επισκόπων που είχε ο τελευταίος χειροτονήσει.

ΤΟ «ΦΩΤΙΕΙΟ ΣΧΙΣΜΑ»

- Ο **Βούλγαρος ηγεμόνας Βόγορις** στράφηκε στην παπική Εκκλησία, ενώ ο **Φώτιος** στηρίχθηκε από τη βυζαντινή κυβέρνηση και μετέθεσε την διένεξη έξυπνα στο δογματικό και λειτουργικό πεδίο καταδικάζοντας παπικές αποκλίσεις (*Filioque, άζυμα, νηστεία Σαββάτου*).
- Σύνοδος των πατριαρχείων της Ανατολής στην Κων/πολη αφόρισε τον **πάπα Νικόλαο** και απέρριψε τις παπικές αναμίξεις στις υποθέσεις του πατριαρχείου Κων/πόλεως.

ΤΟ «ΦΩΤΙΕΙΟ ΣΧΙΣΜΑ»

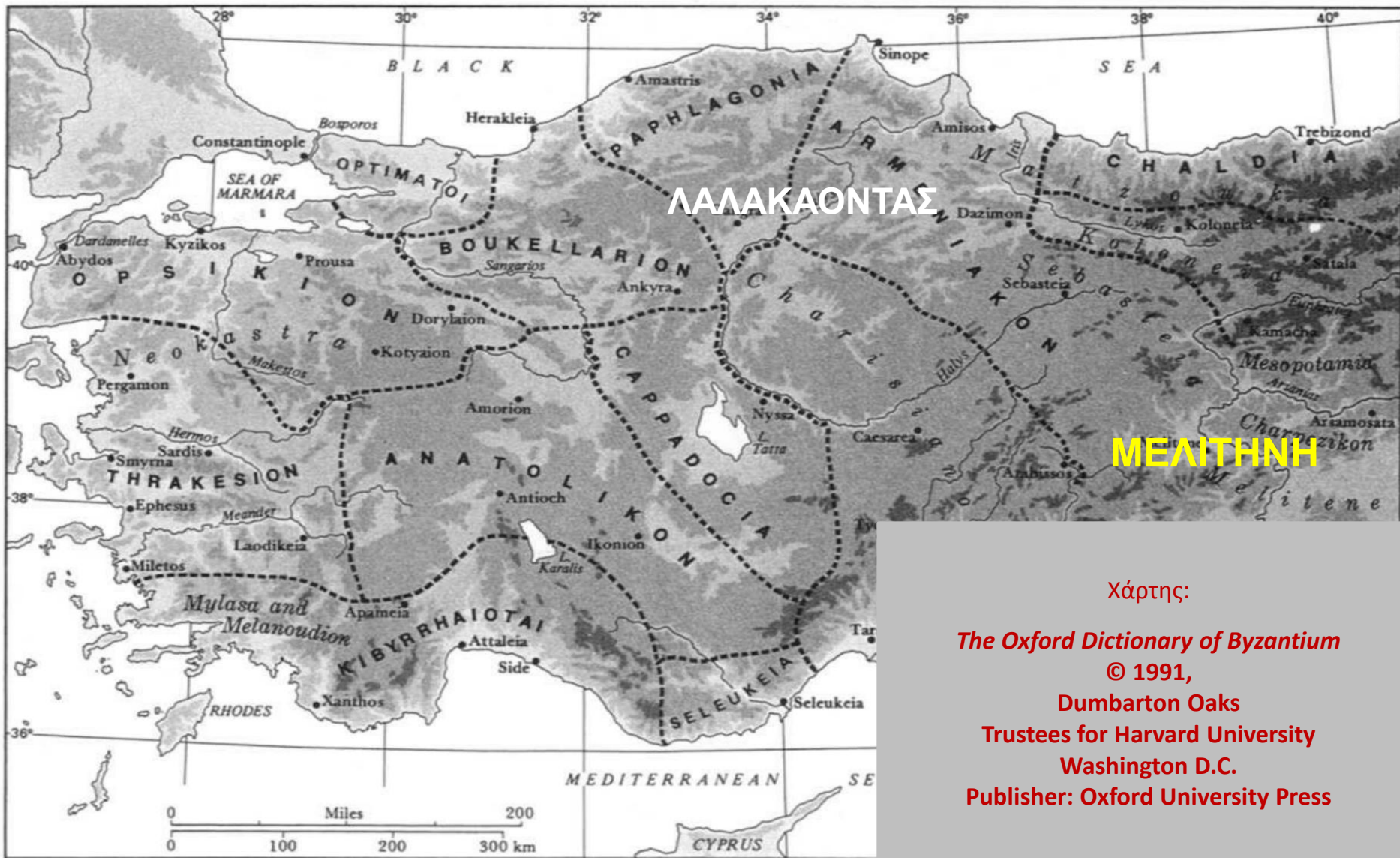
- Ο νέος αυτοκράτορας ωστόσο **Βασίλειος Α΄** στράφηκε στη Ρώμη και τον νέο **πάπα Αδριανό Β΄** για πολιτικούς λόγους και περιόρισε τον **Φώτιο** επαναφέροντας στον πατριαρχικό θρόνο τον **Ιγνάτιο**.
- Σύνοδος στην Κων/πολη (**8^η Οικουμενική** κατά την παπική Εκκλησία) καταδίκασε τον **Φώτιο** αλλά υιοθέτησε φιλοβυζαντινή απόφαση για το θέμα της Βουλγαρικής Εκκλησίας (**869/70**).

Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ Γ΄ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΑΜΟΡΙΟΥ

- Η δυναστεία του Αμορίου έπαψε να υφίσταται με δύο πολιτικές δολοφονίες σχεδιασθείσες και εκτελεσθείσες από τον, πρώην στρατιώτη του θρακικού θέματος Μακεδονίας, **παρακοιμώμενο Βασίλειο**.
- Ο **Βασίλειος** κατόρθωσε να πετύχει τη δολοφονία του **Βάρδα** με αυτοκρατορική συναίνεση, ύστερα από συκοφαντική δυσφήμιση. Κατόπιν πέτυχε έντεχνα ακόμη και την ανάδειξή του σε συμβασιλέα του **Μιχαήλ Γ΄** και τελικά δολοφόνησε τον επιρρεπή σε οινοποσίες και έκλυτο βίο ευεργέτη του τον Σεπτέμβρη του 867 στο παλάτι του Μάμαντος.

Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ Γ΄ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΑΜΟΡΙΟΥ

- Παρά τη δυσφήμιση του **Μιχαήλ Γ΄** από τους ιστοριογράφους της μετέπειτα **Μακεδονικής δυναστείας**, η βασιλεία του είχε να επιδείξει αρκετά επιτεύγματα, πολλά από τα οποία οφείλονταν βέβαια και στους ικανούς συνεργάτες και υφισταμένους του αυτοκράτορα (**Θεόκτιστο, Βάρδα, Κύριλλο - Μεθόδιο, Φώτιο, Πετρωνά**).
- Στο στρατιωτικό τομέα, αξιοσημείωτες υπήρξαν η απόκρουση της **α΄ ναυτικής ρωσικής επίθεσης εναντίον της Κων/πολης (860)** και κυρίως η περιφανής νίκη του *στρατηγού* των Θρακησίων **Πετρωνά** επί των Αράβων επιδρομέων του εμίρη της Μελιτηνής **Ομάρ** στον ποταμό **Λαλακάοντα** στη βόρεια / κεντρική Μ. Ασία (**863**).

Χάρτης:

The Oxford Dictionary of Byzantium
 © 1991,
 Dumbarton Oaks
 Trustees for Harvard University
 Washington D.C.
 Publisher: Oxford University Press

Η ήττα του εμίρη της Μελιτηνής Ομάρ από τον Πετρωνά στον Λαλακάνοντα (863)

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 867 - 1057

Μακεδονική δυναστεία

- Βασίλειος Α΄ «Μακεδών» (867-886)
 - Λέων Στ΄ «Σοφός» (886-912)
 - Αλέξανδρος (912-913)
 - Κων/νος Ζ΄ «Πορφυρογέννητος» (913-920, υπό επιτροπεία)
 - Ρωμανός Α΄ «Λακαπηνός» (920-944)
 - Κων/νος Ζ΄ «Πορφυρογέννητος» (944-959)
 - Ρωμανός Β΄ (959-963)
 - Νικηφόρος Β΄ Φωκάς (963-969)
 - Ιωάννης Α΄ «Τζιμισκής» (969-976)
 - Βασίλειος Β΄ & Κωνσταντίνος Η΄ (976-1025)
 - Κωνσταντίνος Η΄ (1025-1028)
 - Ρωμανός Γ΄ Αργυρός (1028-1034)
 - Μιχαήλ Δ΄ «Παφλαγόνας» (1034-1041)
 - Μιχαήλ Ε΄ «Καλαφάτης» (1041-1042)
 - Ζωή «Πορφυρογέννητη» & Θεοδώρα (1042)
 - Κωνσταντίνος Θ΄ Μονομάχος (1042-1055)
 - Θεοδώρα (1055-1056)
 - Μιχαήλ Στ΄ «Στρατιωτικός» (1056-1057)
-

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Α΄ «ο Μακεδών» (867-886)

κύρια γεγονότα της βασιλείας του

- Ο εύρωστος, αδίστακτος και κλειστός ως χαρακτήρας **Βασίλειος** καταγόταν από χωριό της θρακικής Αδριανούπολης (**θέμα Μακεδονίας**) και ύφανε με προσοχή την άνοδό του.
- Παρά τις δολοφονίες του **Βάρδα** και του **Μιχαήλ Γ΄** δεν υπέστη κάποια ηθική μείωση, παρότι μάλιστα δεν είχε να επιδείξει κάποια «επίσημη» καταγωγή, «φροντισμένη» παιδεία, πνευματική καλλιέργεια ή μακρά σταδιοδρομία σε κρατικές θέσεις. Διέθετε πάντως έμφυτες ψυχικές και νοητικές αρετές που τον βοήθησαν να εδραιώσει την προσωπική του εξουσία, ενώ αργότερα εμπιστεύθηκε την μόρφωση των βασιλοπαίδων στον λόγιο **Φώτιο**.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Α΄ «ο Μακεδών» (867-886)

κύρια γεγονότα της βασιλείας του

- Η -προσκείμενη στη νέα βασιλική οικογένεια- μετέπειτα ιστοριογραφία υποστηρίζει τη **Μακεδονική δυναστεία** και τον **Βασίλειο** με φανταστικού χαρακτήρα αφηγήσεις για τον ίδιο και την καταγωγή του ακολουθώντας το συγγραφικό παράδειγμα του εγγονού του **Βασιλείου** και λόγιου αυτοκράτορα **Κων/νου Ζ΄ Πορφυρογέννητου**.
- Γνωρίζοντας την επισφαλή του θέση ο **Βασίλειος** έκανε πολύ νωρίς συμβασιλείς τους γιους του, τον **Κωνσταντίνο** από τον πρώτο του γάμο και αργότερα τον **Λέοντα (Στ΄)** από την **Μαρία Ιγγερίνα**. Μετά τον θάνατο του **Κων/νου** έκανε συμβασιλέα και τον τριτότοκο **Αλέξανδρο** (επίσης μετέπειτα αυτοκράτορα).

Ο Βασίλειος Α΄ έπρεπε να αντιμετωπίσει 5 βασικές απειλές:

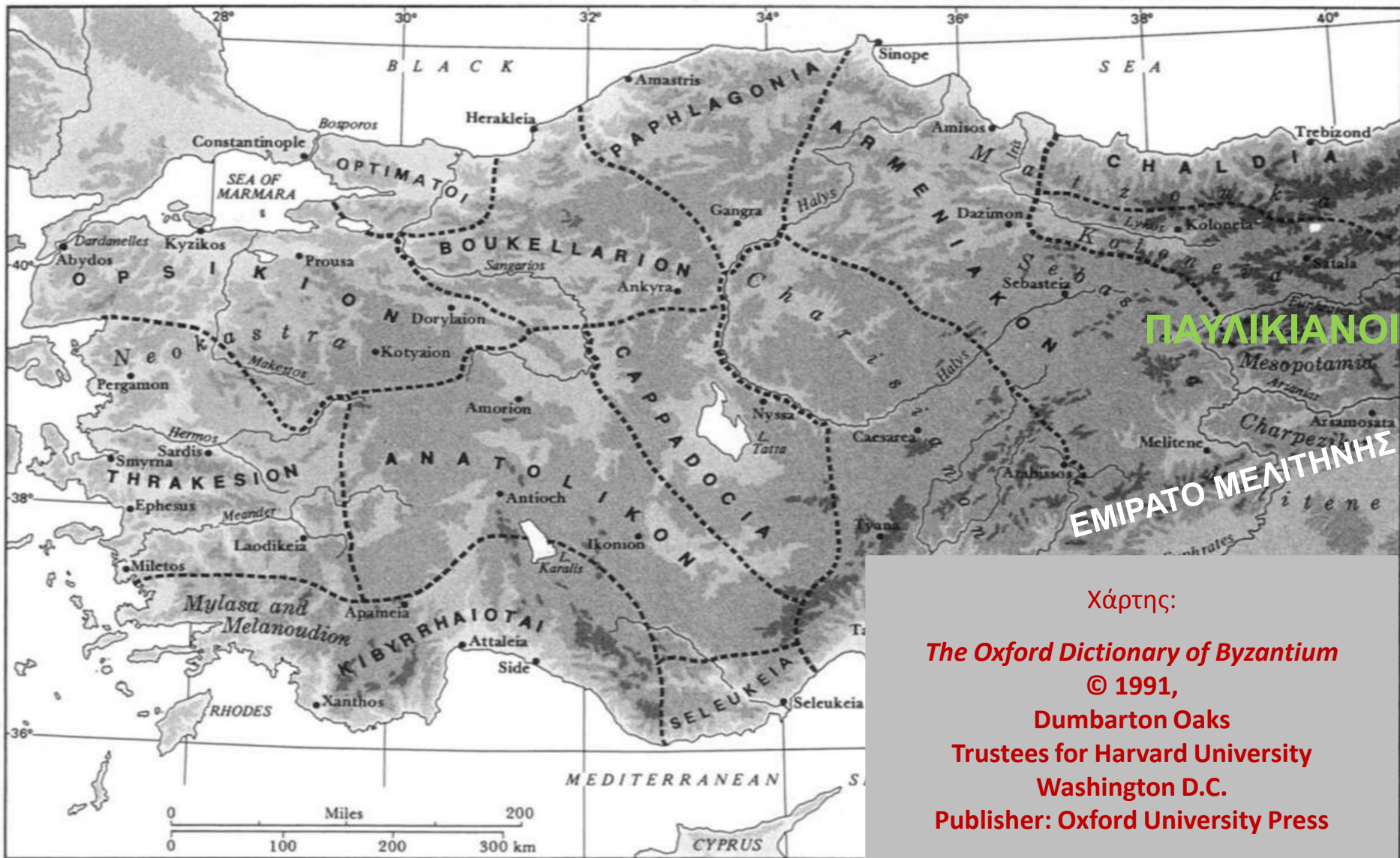
- (α) Τους **Σιίτες Φατιμίδες της Αιγύπτου** (οπαδούς του γαμπρού του Μωάμεθ **Αλή** και της γυναίκας του **Φατίμα** και αντιπάλους των **Ομμαϊαδών** της Ιβηρικής και των **Αββασιδών** του χαλιφάτου της Βαγδάτης). Πολεμικές συγκρούσεις στο νοτιοανατολικό σύνορο.
- (β) Την **εξάπλωση των Αράβων της Τυνησίας στη Σικελία (άλωση Συρακουσών το 878)** και στην **Αδριατική**, που απειλούσε τη **Ραγούζα**.
- (γ) Τις **επιδρομές στο Αιγαίο από τους Άραβες της Κρήτης** που αντιμετώπισαν οι βυζαντινοί ναύαρχοι **Νικήτας Ωρούφας** και **Νάσαρ**.

Ο Βασίλειος Α΄ έπρεπε να αντιμετωπίσει 5 βασικές απειλές :

- (δ) Την ανεξαρτητοποίηση των δαλματικών παραλίων και των πόλεών τους, όπως και των σλαβικών φύλων της ενδο-χώρας (Κροάτες, Σέρβοι, Ζαχλούμοι, Τερβουνιώτες, Καναλίτες, Διοκλητιανοί, Παγανοί).
- Ο Βασίλειος επέβαλε τη βυζαντινή κυριαρχία στην περιοχή μέσω του ικανού ναυάρχου του **Νικήτα Ωορύφα**. Οι Βυζαντινοί επωφελήθηκαν και από τις έριδες των **Φράγκων** και την **αραβική** προέλαση έως τη **Ρώμη** και κατέλαβαν τον **Υδρούντα** και τη **Βάρη** στη **νότια Ιταλία**.

Ο Βασίλειος Α΄ έπρεπε να αντιμετωπίσει 5 βασικές απειλές :

- (ε) Τους **Παυλικιανούς** στο ανατολικό σύνορο που, παρά την ήττα των ιδίων και των Αράβων στον **Λαλακάοντα (863)** και το θάνατο του **Καρβέα**, συνέχιζαν τις επιδρομές τους υπό τον **Χρυσόχειρα**.
- Νίκη των Βυζαντινών στον Βαθύ Ρύακα (**872**), κατάληψη **Τεφρικής, Σωζόπετρας, Σαμοσάτων** και θάνατος του **Χρυσόχειρα**. Συνέχεια των επιχειρήσεων εναντίον του **εμιράτου της Μελιτηνής**.

ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 9^{ου} αΙ.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Λεβενιώτης Γεώργιος.
«Βυζαντινή Ιστορία Ι (324-1081). Οι απώλειες και τα επιτεύγματα του
Βυζαντίου κατά τον 9ο αι.». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2015. Διαθέσιμο
από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS403/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Αντωνιάδου Αλεξάνδρα
Θεσσαλονίκη, Απρίλιος 2015

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.00.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

